

LIETUVOS ARCHEOLOGIJA 2001–2005 METAIS: SITUACIJOS ANALIZĖ¹

RIMVYDAS LAUŽIKAS

Vienas įdomiausių požiūrių į mokslą taškų yra mokslo ir mokslinės komunikacijos savirefleksiniai tyrimai. Archeologijos savirefleksijos šaltiniai gali būti bet kokia archeologijos mokslo ir mokslinės komunikacijos medžiaga: mokslinių tekstų skaitymai konferencijose; mokslinių tekstų publikacijos; muziejų ir panašių institucijų veikla (parodos, ekspozicijos); mokslo laimėjimų pristatymas per masines komunikacijos priemones; mokomoji veikla universitetuose ar kitose mokymo institucijose. Straipsnyje pateikiama 2001–2005 metų Lietuvos archeologijos situacijos analizė, paremta mokslo ir mokslinės komunikacijos savirefleksiniais tyrimais.

Reikšminiai žodžiai: mokslo komunikacija, mokslinė komunikacija, savirefleksija, publikacijos, autoriai, institucijos, tematika, leidiniai, prieiga, faktoriai.

One of the most interesting viewpoints towards science is science and scholarly communication (SSC) self-reflection researches. The sources for archeology self reflection can be any archeological SSC material (secondary or tertiary texts): presenting of scientific texts in conferences; publications of scientific texts; the work of museums and similar institutions (exhibitions, expositions); presentation of scientific achievements through the mass media; educational work in universities and other educational institutions, publications for general public. The presented self-reflection SSC model can be successfully used to learn about contemporary (2001–2005) Lithuanian archeology.

Keywords: Scholarly communication, science communication, autoreflection, publications, authors, institutions, topics, editions, approach, factors.

IVADAS

Norėdami geriau suvokti tikrovės reiškinių esmę, juos nagrinėjame pasitelkdami mokslines priemones ir metodus. Tačiau anksčiau ar vėliau ateina laikas panagrinėti paties mokslo esmę, jo istoriją, priemones ir metodus. Šioje vietoje atsiranda daug naujų, tarpdalykinių požiūrių taškų: mokslo istorija, mokslo filosofija, mokslo komunikacija, mokslinė komunikacija ir kt. Kiekvienas jų tiria mokslą savo aspektu, o per jų rezultatus atsiskleidžia bendresnės, gilesnės konkretaus mokslo filosofinės, istorinės, komunikacinės ar kt. projekcijos.

Šio straipsnio objektas yra Lietuvos archeologijos mokslo ir mokslinės komunikacijos savirefeksi-

ja. Straipsnyje komunikacija ir jos šaltiniai suprantami dviem pagrindiniais aspektais: vidinės *mokslinės* komunikacijos tarp specialistų (angl. scholarly communication) bei išorinės *mokslo* komunikacijos tarp specialistų ir visuomenės (angl. science communication). Pagrindiniai tyrimo šaltiniai gali būti mokslinių tekstų skaitymai konferencijose ir mokslinės publikacijos, mokslo muziejų bei panašių institucijų veikla, mokslo populiarinimo straipsniai, mokslo pristatymai masinėse komunikacijos priemonėse (spaudoje, televizijoje, internete), mokomoji veikla universitetuose ar kitose mokymo institucijose (Lewenstein, 2000).

Šio straipsnio tikslas – savirefleksijos metodikos pristatymas, kartu išanalizuojant ir Lietuvos ar-

¹ Straipsnis parengtas pagal autoriaus daktaro disertacijos „Archeologija ir muzeologija: komunikacijos skaitmeninėje erdvėje taikomasis modelis“ V skyriaus medžiagą. Taupant vietą straipsnyje pateikiamas sutrumpintas tyrimo metodikos pristatymas. Straipsnio medžiaga taip pat buvo pristatyta Lietuvos archeologijos draugijos konferencijoje „Archeologiniai tyrimai Lietuvoje 2005 metais“.

cheologijos mokslo bei mokslinės komunikacijos situaciją 2001–2005 m. Tai visiškai netyrinėta, perspektyvi sritis. Metodika gali būti taikoma ne tik šių laikų archeologijos pažinimui. Galime kalbėti apie metodikos kaip stebėsenos rodiklių rinkinio taikymą archeologijos raidos longitudiniam įvertinimui. Jais vadovaujantis gali būti rengiamos nacionalinės, regioninės ar institucinės veiklos ataskaitos, analizės, kiti dokumentai, renkami statistiniai duomenys. Rodikliai svarbūs ir lyginant archeologijos situaciją Lietuvoje ir kitose šalyse. Galimas ir retrospektyvinis taikymas praeities laikotarpių (tarpukario, sovietinio) archeologijos mokslo situacijos analizei.

Manome, kad tą pačią metodiką taikant ir kitiems archeologijos mokslo bei mokslinės komunikacijos šaltiniams (pavyzdžiui, straipsniams internete, paskaitoms, konferencijų pranešimams) analizuoti, taip pat galima gauti sėkmingus savirefleksijos rezultatus ir tik sujungę visų šaltinių tyrimų rezultatus galėtume susidaryti apibendrintą vaizdą apie Lietuvos archeologijos situaciją. Kiek pakoreguota, metodika galėtų būti tinkama ir kitų humanitarinių mokslų raidos savirefleksinei analizei.

Metodikos pateikti pasirinkti du archeologijos mokslo ir mokslinės komunikacijos aspektai: mokslinių tekstų publikacijos bei populiarus mokslo laimėjimų pristatymas vienoje iš masinių komunikacijos priemonių – periodinėje spaudoje. Kai kuriose vietose, siekiant išryškinti svarbiausius Lietuvos archeologijos situacijos aspektus bei raidos dėsningumus, pasitelkiami ir papildomi duomenys, dažniausiai apie archeologinius kasinėjimus Lietuvoje. Svarbiausius tyrimo šaltinius (komunikacijos medžiagą) sudaro spausdinti tekstai ir vienas leidinys skaitmeniniu pavidalu: fundamentalus Lietuvos archeologijos apžvalginis kompaktinis diskas „Lietuva iki Mindaugo“. Tokia atranka buvo atlikta dėl to, kad spausdinti tekstai sudaro gausiausią ir svarbiausią Lietuvos archeologijos mokslo komunikacijos šaltinių dalį. Kaip papildomi šaltiniai naudojami įvairių institucijų oficialūs dokumentai bei veiklos ataskaitos, internete skelbiami duomenys.

Duomenys tyrimui buvo renkami iš LIBIS katalogo (Lietuvos integrali... 1997–2005) ir Lietuvos na-

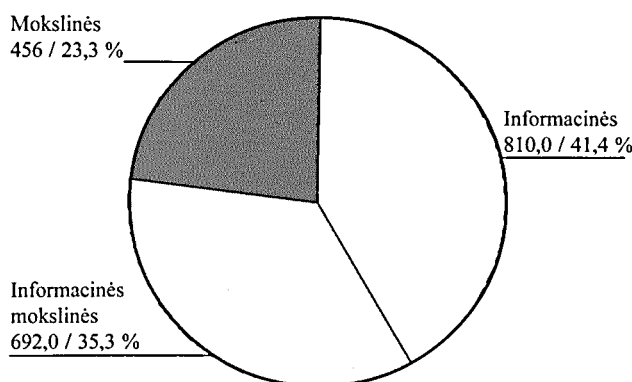
cionalinės M. Mažvydo bibliotekos „Lietuvos periodinės spaudos bibliografinės straipsnių bazės“, kuri apima straipsnių publikacijas nuo 1994 m. (Lietuvos periodinės... 1994–2005). Ieškant bibliografinių nuorodų buvo naudojamosi raktiniais žodžiais „archeologija“ ir „Lietuvos archeologija“, ieškoma pagal UDK indeksus ir Lietuvos archeologų pavardes pagal Lietuvos archeologijos draugijos narių sąrašą (Lietuvos archeologijos... 2004–2005) bei archeologų sąrašą, pateikiamą Kultūros paveldo departamento tinklalapyje (Leidimai... 1997). Kaip papildomi bibliografiniai šaltiniai buvo naudoti G. Zabelos surinkti archeologinės bibliografijos sąrašai leidiniuose „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ (Archeologiniai, 2002; Archeologiniai... 2005); Vilniaus universiteto bibliotekos VU darbuotojų publikacijų duomenų bazė (Vilniaus universiteto... 2001–2005); nuorodos į Lietuvos istorijos instituto darbuotojų publikacijas ir LII leidinių „Lietuvos archeologija“, „Archaeologia Baltica“, „Lietuvos istorijos metraštis“ turinius (Lietuvos istorijos... 2001–2005). Taip pat buvo peržiūrėtas reikalingų metų leidinių „Istorija“ (Istorija, 2001–2005), „Lituanistica“ (Lituanistica, 2001–2005), „Archaeologia Lituana“ (Archaeologia Lituana, 2001–2005), „Lietuvių Katalikų mokslo akademijos metraštis“ (Lietuvių... 2001–2005), „Liaudies kultūra“ (Liaudies... 2001–2005), „Kultūros paminklai“ (Kultūros paminklai, 2001–2005) turinys.

Į tiriamų duomenų bazę buvo surinktos Lietuvos archeologijos publikacijos nuo 2001 m. sausio 1 d. iki 2005 m. gruodžio 1 d., išspausdintos Lietuvos autorių Lietuvoje ir užsienyje bei užsienio autorių Lietuvos leidiniuose, įtraukiant visus aptiktus leidinius (nuo mokslinių monografijų iki savivaldybių periodinės spaudos), visas kalbas, visus leidimus. Suprantama, dalis publikacijų galėjo likti neužfiksuotos Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos DB ar likti neatrastos dėl anksčiau nurodytos paieškos metodikos trūkumų. Atsiprašau autorių, kurių publikacijos bus likusios už šio tyrimo ribų. Tačiau tokių publikacijų turėtų būti nedaug ir jos neturėtų įtakos išryškėjusioms bendrosioms tendencijoms. Spausdintai medžiagai tirti buvo taikomas vienas iš bibliometrinių

metodų: bibliografinių nuorodų statistinė analizė. Apibendrinant 2000–2002 m. Lietuvoje atliktus archeologinius tyrimus, buvo taikoma ir turinio (content) analizė. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojantis statistinių tyrimų paketu SPSS. Taikyti grafinės analizės, kryžminių lentelių, klasterinės, dispersinės, regresinės, faktorinės analizės metodai. Pažymėtina, kad savirefleksijos metodikos iliustravimui taikomos duomenų sancaupos yra nepakankamai didelės (tik 5 metai) ir gali būti nepakankamai reprezentatyvios. Į analizuojamų duomenų paketą nepateko mokslinės informacinės publikacijos iš leidinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2003 metais“ (Archeologiniai... 2005), todėl kai kurie pateikiami apibendrinimai ateityje turėtų būti tikrinami didesnėse duomenų bazėse.

BENDROJI LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS PUBLIKACIJŲ APŽVALGA

Visą duomenų paketą sudaro 1958 publikacijos. Paketas skirstomas į mokslines, mokslines informacines ir informacines publikacijas. Mokslinėmis publikacijomis vadinamos mokslinės monografijos (Reikalavimų... 2002) ir publikacijos leidiniuose, įtrauktuose į „Lietuvos mokslo leidinių, kuriuose publikuoti mokslo straipsniai pripažįstami suteikiant mokslo laipsnį, sąrašą“ (Lietuvos mokslo... 2000), taip pat tarptautiniuose leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto DB sąrašą (Arts... 2006; Sciences... 2006; Social... 2006). Taip pat mokslinėmis publikacijomis yra pripažįstama mokslinių konferencijų publikuota medžiaga. Mokslinėmis informacinėmis publikacijomis yra vadinamos mokslinės informacijos publikacijos leidiniuose, neįtrauktuose į anksčiau minėtus sąrašus, ar publikacijos, neatitinkančios mokslinių publikacijų kriterijų. Šiai kategorijai daugiausia priskiriami trumpi archeologinių tyrimų aprašymai tęstiniame leidinyje „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“, publikacijos leidiniuose iš „Lietuvos valsčių“ serijos ar

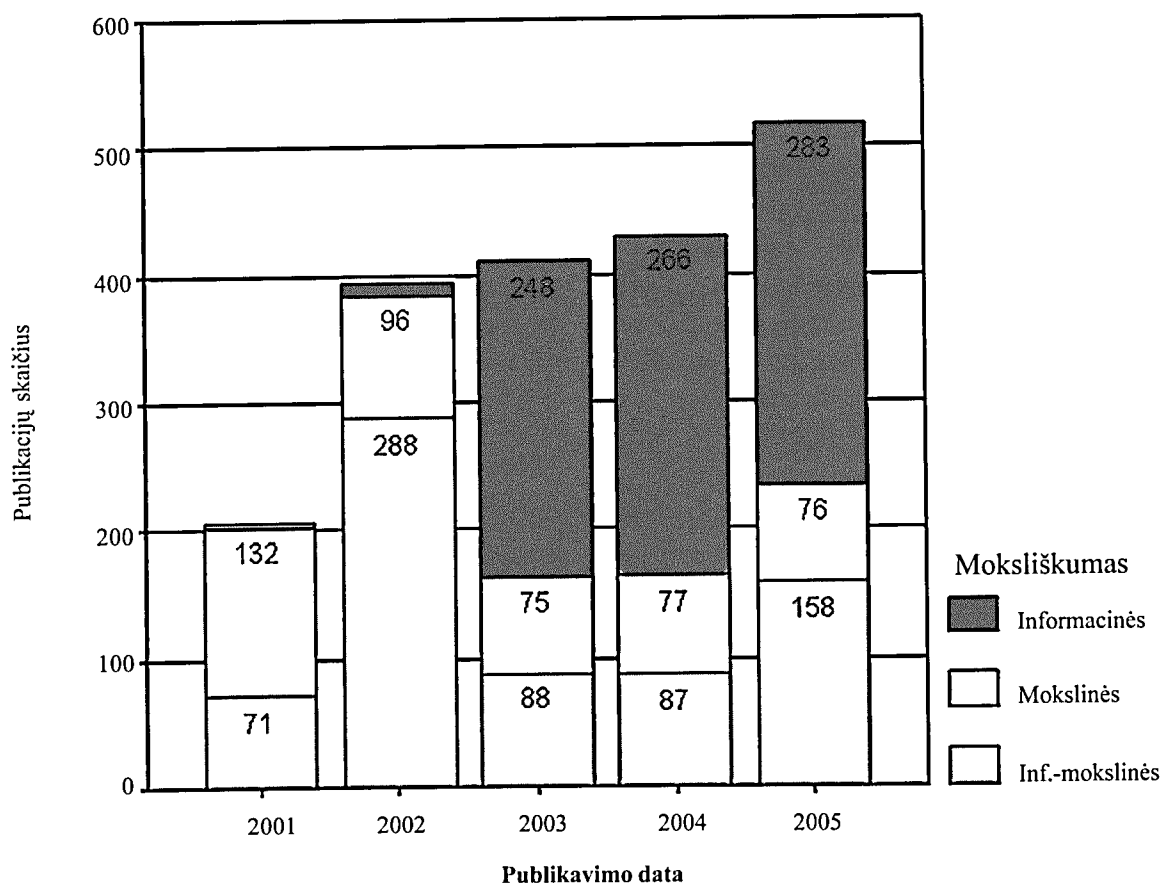


1 diagrama. Publikacijų pasiskirstymas pagal mokslškumą.

panašiose lokalinėse monografijose. Informacinėmis publikacijomis yra vadinami trumpi informacinio pobūdžio straipsneliai archeologijos tema respublikiniuose, regioniniuose, savivaldybių ar žinybiniuose periodiniuose laikraščiuose ir žurnaluose. Publikacijų skirstymas pagal mokslškumą pateiktas 1 diagramoje.

Kaip ir galima tikėtis, tarp visų publikacijų vyrauja informacinės (41,4 proc.). Iš viso buvo užfiksuoti 287 pavadinimų leidiniai su publikacijomis archeologine tema, iš jų net 155 pavadinimų leidiniai (54 proc.) spausdino informacinio pobūdžio straipsnelius, 89 pavadinimų leidiniai (31,01 proc.) spausdino mokslinius straipsnius ir 78 pavadinimų leidiniai (27,17 proc.) – mokslinio informacinio pobūdžio straipsnius. Pažymėtina, kad 35 pavadinimų leidiniuose buvo spausdinamos skirtingo pobūdžio publikacijos. Nepriklausomai nuo to, kad informacinėms publikacijoms tenka net 54 proc. leidinių pavadinimų, jos tesudaro 41,4 proc. bendro skaičiaus. Lygindami informacinio pobūdžio straipsnių spausdinimo efektyvumo koeficientą² su analogišku mokslinių straipsnių koeficientu aiškiai matome, kad skirtumas nėra toks jau didelis (5,225 – informacinių ir 5,123 – mokslinių). Čia išsiskiria tik mokslinių informacinių straipsnių publikavimo efektyvumo koeficientas (8,871), rodantis, kad šio pobūdžio

² Publikacijų skaičius, padalytas iš leidinių skaičiaus, nurodoma, kiek santykinų publikacijų tenka kiekvienam leidiniui.



2 diagrama. Publikacijų pasiskirstymas pagal spausdinimo metus.

straipsniai yra kur kas mažiau išbarstyti skirtinguose leidiniuose negu informaciniai ar moksliniai. Tokia straipsnių sklaida leidinių atžvilgiu jau tampa problema sudarant archeologijos bibliografinius sąrašus. Visi autoriui žinomi Lietuvos archeologijos bibliografiniai sąrašai yra gana neišsamūs ir kiek geresnis (žinoma, taip pat negalutinis rezultatas) yra gaunamas tik lyginant kelis skirtingus, skirtingų autorių pateikiamus publikacijų sąrašus.

Analizuodami straipsnių pasiskirstymą pagal publikavimo metus (2 diagrama) galime pažymėti, kad bendras publikacijų skaičius turi augimo tendenciją. Tačiau tai yra tik informacinio pobūdžio publikacijų sąrašas. Čia madas diktuoja svarbiausi nacionaliniai

dienraščiai³, vėliau jas perima mažesnės apimties leidiniai. Galima teigti, kad Lietuvos archeologijos tematika lietuviškoje periodinėje spaudoje populiarėja. Tai yra teigiamas reiškinys, kuris gali būti sąlygotas, viena, leidinių noro ieškoti medžiagos pozityvaus turinio straipsniams, antra, vis daugiau archeologų supranta, kad tyrimų populiarinimas yra ne mažiau svarbus nei kiti tyrimų vadybos veiksniai.

Tačiau per analizuojamą laikotarpį buvo įvykių, kurie visiškai subjektyviai skatino žiniasklaidos domėjimąsi archeologija: didžiuliu masiniu renginiu tapo „Gyvosios archeologijos“ šventės Kernavėje. Kernavė gavo UNESCO Pasaulio paveldo objekto statusą, Dubingiuose buvo rasti Radvilų giminės

³ Pavyzdžiui, „Lietuvos ryto“ publikacijos pasiskirsto taip (pagal metus nuo 2001 iki 2005): 0, 0, 12, 20, 29.

palaikai, vyko diskusijos dėl Vilniaus Žemutinės pilies valdovų rūmų tyrimų ir atstatymo, išleistas pirmasis Lietuvos archeologijai skirtas kompaktinis diskas „Lietuva iki Mindaugo“, išleistas „Lietuvos piliakalnių atlasas“, archeologas dr. A. Kuncevičius tapo Kultūros paveldo departamento vadovu. Žinoma, situaciją galima paaiškinti ir dar subjektyviau: keista, kad toks mažas informacinių publikacijų skaičius 2001–2002 m. (per šiuos dvejus metus jų yra užfiksuota tik 13), o nuo 2003 m. jų skaičius viršija po 200 kasmet. Gali būti, kad Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos publikacijų DB 2001–2002 m. laikotarpio publikacijos yra rinktos prasčiau arba prieiga prie jų per paiešką prastesnė negu prie vėlesnio laikotarpio publikacijų.⁴

Mokslinių informacinių publikacijų pasiskirstymo netolygumas aiškintinas taip pat visiškai subjektyviais faktoriais. 2005, o ypač 2002 m. šuoliai yra sąlygoti gausiausio tokio pobūdžio publikacijų rinkinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ pasirodymų. 2002 m. buvo išleisti net 2 šio leidinio tomai (iš viso juose išspausdinti 248 straipsniai), o 2005 m. – vienas tomas (jame – 143 straipsniai).⁵ Įdomu tai, kad mokslinių publikacijų skaičius kinta mažiausiai, o per pastaruosius trejus metus – beveik pastovus (svyruoja apie 75). Toks mokslinių publikacijų skaičiaus pastovumas gali būti susijęs su pakankamai pastoviu kasmet vykdomų archeologinių tyrimų skaičiumi – kasmet jų Lietuvoje atliekama 204–214, iš kurių 103–130 laikomi suteikusiai vertingos archeologinės informacijos.⁶

Mokslinių publikacijų skaičiaus nepastovumas susijęs ir su subjektyviais leidybos faktoriais. Šuolis buvo sąlygotas 2001 m. vykusios mokslinės konfe-

rencijos „Baltic Amber in Natural Sciences, Archaeology and Applied Arts“ 2001 m. rugsėjo 13–18 d. Vilniuje, Palangoje, Nidoje pranešimų leidinio (Baltic... 2001) – 14 publikacijų, taip pat gausnio negu kitais metais archeologinių publikacijų skaičiaus leidiniuose „Kultūros paminklai“, „Lietuvos istorijos metraštis“ bei užsienio leidiniuose. Verta pažymėti, kad archeologinius mokslinius straipsnius publikuojančių rinkinių leidyba yra labai netolygi. Pavyzdžiui, 2001 ir 2003 m. buvo išleista tik po vieną leidinio „Lietuvos archeologija“ tomą, o 2002 ir 2005 m. – 2 tomai. Skiriasi ir leidinių apimtis. Vienintelis 2003 m. išleistas „Lietuvos archeologijos“ 24 tomas yra 326 puslapių apimties, o 2002 m. buvo išleisti 22 ir 23 leidinio tomai, kurių bendra apimtis sudaro 536 puslapius.

LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS TEMA RAŠANTYS AUTORIAI

Nustatyta, kad 2001–2005 m. Lietuvos archeologijos tema rašė 684 autoriai (3 diagrama).

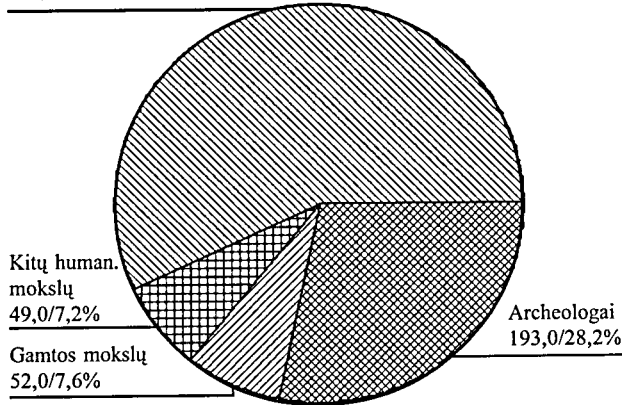
Didžiąją jų dalį sudaro kitų specialybių žmonės. Į šią grupę pateko daugumos (jei tik jie nėra archeologai ar žinomi gamtos mokslų bei kitų humanitarinių mokslų specialistai) savivaldybių, regioninių ir apskritai Lietuvos periodinių leidinių (laikraščių ir žurnalų) straipsnių autoriai (žurnalistai, mokytojai, muziejininkai, savivaldybių paminklotvarkininkai ir kt.). Daug rašė Lietuvos ir užsienio archeologai (193 autoriai, 28,2 procento visų autorių). Tarp visų straipsnius rašusių archeologų 64 autoriai (33,3 proc.) yra

⁴ Tokio faktoriaus galimybę patvirtina ir kitokių užklausų teikimas per LIBIS. Pavyzdžiui, 2006 02 01 per išplėstinę dokumentų paiešką pateikus užklausą: „Dalykas – archeologija“, „Kalba – lietuvių“, buvo gautos nuorodos į 422 leidinius, iš kurių ne daugiau kaip 30 proc. buvo lietuvių kalba. Galima būtų pateikti ir daugiau pavyzdžių, rodančių, kad LIBIS paieška veikia nepakankamai patikimai. Tačiau pažymėtina, kad ši sistema intensyviai tobulinama.

⁵ 2005 m. pabaigoje buvo išleistas ir antrasis leidinio tomas, tačiau jo publikacijos jau nepateko į šioje darbo dalyje analizuojamų publikacijų sąrašą.

⁶ Čia ir tolesniuose skyriuose pateikiami duomenys apie tyrimus, parengti pagal leidinius „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ (Archeologiniai... 2002; Archeologiniai... 2005). Toks pasirinkimas yra sąlygotas publikuotos medžiagos buvimo (darbo dalies rašymo metu tebuvo publikuoti tik 2000–2002 m. archeologinių tyrimų duomenys) ir metodinių nuostatų (galime daryti prielaidą, kad 2001–2005 m. publikacijos yra parengtos naudojantis 2000–2002 m. archeologinių tyrimų medžiaga). Archeologiniai tyrimai yra skirstomi pagal suteiktos informacijos pobūdį. Archeologinius tyrimus į „suteikusius vertingos archeologinės informacijos“ ir „nesuteikusius vertingos archeologinės informacijos“ skirsto leidinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ redakcinė kolegija. Šioje darbo dalyje visur naudojamos minėtos kolegijos skirstymu.

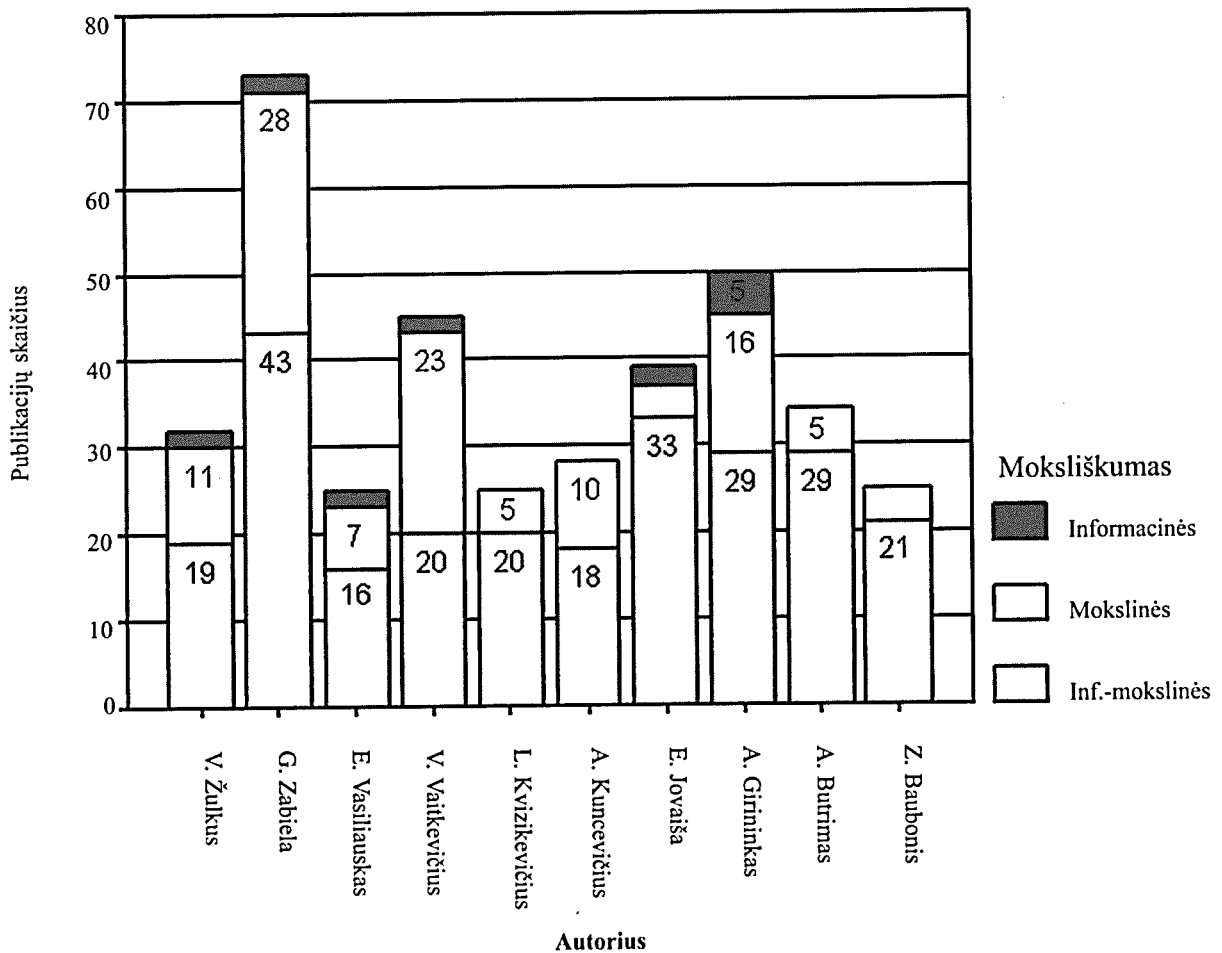
Kitų specialybių
390,0/57,0%



3 diagrama. Publikacijų autorių pasiskirstymas pagal specialybes.

užsieniečiai, 129 – Lietuvos. Pagal publikacijų pobūdį galėtume išskirti mokslines. Jas rašė 142 archeologai (58 užsienio ir 84 Lietuvos autoriai).

Pagal 2001–2005 m. spausdintų straipsnių skaičių visus lenkia Lietuvos archeologai (4 diagrama). Įvairūs Lietuvos ir užsienio leidiniai šiuo laikotarpiu išspausdino 73 dr. G. Zabielos publikacijas (iš jų 28 mokslines). Daugiau kaip 40 publikacijų pateikė hab. dr. A. Girininkas, dr. V. Vaitkevičius. Daugiau kaip 20 publikacijų pateikė 14, o daugiau kaip 10 – net 34 Lietuvos archeologai. Verta pažymėti, kad bendrą archeologų publikacijų skaičių labai padidino dalyvavimas projekte „Lietuva iki Mindaugo“ (Elektroninės leidybos namai, projekto vadovas dr. E. Jovaiša). Įgyvendinus šį projektą buvo išleis-



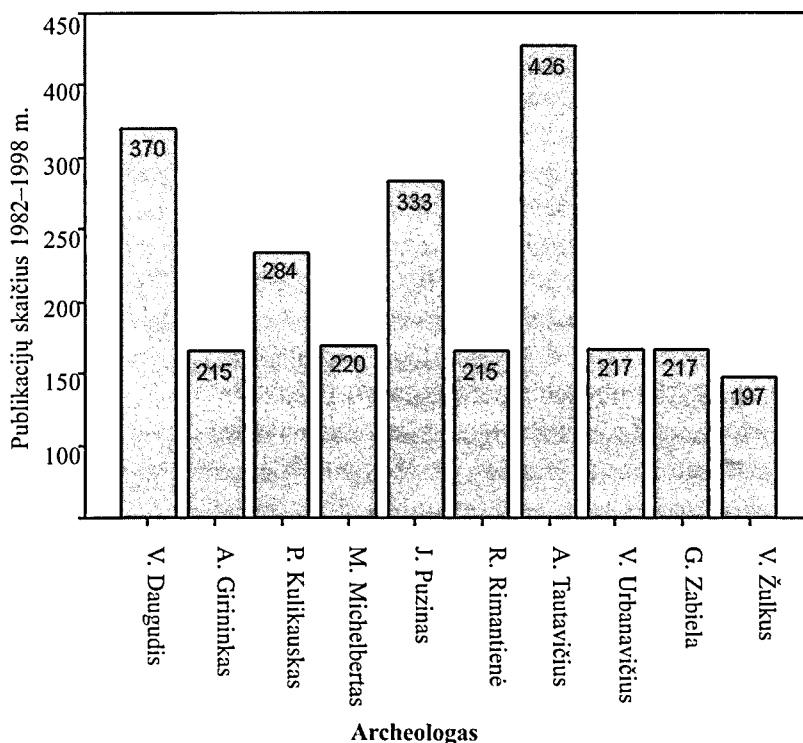
4 diagrama. 10 autorių, pateikusių daugiausia publikacijų 2001–2005 m.

tas kompaktinis diskas „Lietuva iki Mindaugo“ (net 4 leidimai 1991–2004 m.) ir to paties pavadinimo straipsnių rinkinys (2003 m.).

Nuo archeologų ženkliai atsilieka kitų specialybių autoriai. Iš autorių ne archeologų daugiausia publikacijų pateikė Joniškio rajono savivaldybės administracijos Kultūros ir viešųjų ryšių skyriaus referentė I. Osipova – 16, Lietuvos mokslininkų sąjungos laikraščio „Mokslo Lietuva“ vyriausiasis redaktorius G. Zemlickas – 13, Šiaulių apskrities ir miesto laikraščio „Šiaulių kraštas“ Joniškio rajono biuro žurnalistė L. Ripskytė – 13 ir „Plungės“ laikraščio redaktorius E. Bunka – 10. Iš užsienyje gyvenančių archeologų daugiausia straipsnių Lietuvoje spausdino dr. V. Kulakovas (Rusijos archeologijos institutas) – 6 (visos publikacijos mokslinės), dr. A. Kola (Torūnės M. Koperniko universiteto Archeologijos institutas) – 5 (visos publikacijos mokslinės informacinės), W. Szulta (Torūnės M. Koperniko Universiteto Archeologijos institutas) – 6 (5 publikacijos mokslinės informacinės, 1 – mokslinė).

Atskirai aptardami mokslinių publikacijų autorius galime išskirti dvi jų grupes. Pirmajai priskirtini apskritai daug rašantys autoriai. Jų bendro publikacijų ir mokslinių publikacijų skaičiaus santykis yra didesnis negu 2:1 (neretai artimas 3:1), be to, jie patenka į daugiausia publikacijų pateikusių autorių sąrašą. Tai dr. G. Zabiela – 73 publikacijos, iš jų 28 – mokslinės, hab. dr. A. Girininkas – 50/16, hab. dr. V. Žulkus – 32/11, dr. A. Kuncevičius – 28/10, hab. dr. V. Kazakevičius – 17/8). Antrajai grupei priskirtini daugiausia mokslinius straipsnius rašantys auto-

riai. Jų bendro ir mokslinių publikacijų skaičiaus santykis yra lygus ar mažesnis negu 2:1. Jie nebūtinai patenka į daugiausia publikacijų, bet į daugiausia mokslinių publikacijų pateikusių autorių sąrašą. Tai hab. dr. M. Michelbertas – 21 publikacija, iš jų 11 mokslinių, dr. V. Vaitkevičius – 45/23, dr. A. Bliujienė – 15/10, dr. R. Jarockis – 10/8. Šiai grupei priskirtini ir gamtos mokslų specialistai, tyrinėjantys archeologijai artimas sritis (paleozoologija, paleoantropologija, paleobotanika ir kt.) ir spausdinantys straipsnius įvairiuose Lietuvos bei užsienio moksliniuose leidiniuose. Tai hab. dr. R. Jankauskas (Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas), dr. L. Daugnora (Lietuvos veterinarijos akademija), dr. M. Stančikaitė (Geologijos ir geografijos institutas). Kai kurie jų patenka į sąrašą autorių, pateikusių daugiausia publikacijų Lietuvos archeologijos tema 1782–1998 m. (5 diagrama).



5 diagrama. 10 autorių, pateikusių daugiausia Lietuvos archeologijos publikacijų (mokslinių ir nemokslinių) 1782–1998 m. (Tautavičius, 1998)⁷.

⁷ Iš viso buvo apibendrinti 17187 publikacijų bibliografiniai duomenys. Grafike neišskirtos bendros kelių autorių publikacijos. Duomenys buvo apibendrinami tik pagal pirmojo paminėto publikacijos autoriaus pavardę, todėl duomenys yra neišsamūs. Kelių autorių publikacijos Lietuvos archeologijoje sudaro palyginti menką procentą (ypač ankstesniais laikais), statistinė paklaida neturėtų viršyti 0,1 reikšmingumo lygmens ir iškraipyti bendrosios tendencijos.

1 lentelė. Daugiausia objektų kasinėjantys Lietuvos archeologai.

Archeologo pavardė	Iš viso lauko tyrimų 2002 – 2002 m.	Tyrimai, suteikę vertingos informacijos	Tyrimai, nesuteikę vertingos informacijos
D. Luchtanienė	49	5	44
B. Dakanis	29	17	12
A. Vaicekauskas	20	5	15
Z. Baubonis	19	18	1
L. Girlevičius	19	4	15
T. Poška	19	5	14
G. Zabiela	19	15	4
R. Kraujalis	18	7	11
V. Kliaugaitė	17	14	3
G. Aleliūnas	16	1	15

Aukščiau pateiktus duomenis apie daugiausia rašančius archeologus įdomu palyginti su daugiausia archeologinių tyrimų Lietuvoje atliekančių archeologų sąrašu (1 lentelė).

Apibendrinant pateiktą informaciją galima teigti, kad Lietuvoje yra mažiausiai trys archeologų grupės: intensyviai kasinėjantys, bet mažai rašantys; mažiau kasinėjantys, bet daugiau rašantys, ir tolygiai kasinėjantys bei rašantys archeologai. Skirstyti į grupes galime pagal formalius kriterijus. Pavyzdžiui, pirmajai grupei priskirti archeologus, kurių atliktų lauko tyrimų ir publikacijų santykis yra 2:1 arba daugiau; antrajai grupei – archeologus, kurių atliktų lauko tyrimų ir publikacijų santykis yra 1:2 arba daugiau, o trečiajai – archeologus, kurių atliktų lauko tyrimų ir publikacijų santykis yra apie 1:1.⁸ Galime taikyti ir laisvesnius, paprastesnius kriterijus. Pavyzdžiui, pirmosios grupės archeologai yra daugiausia kasinėjančių archeologų sąrašuose, bet jų nėra tarp daugiausia publikavusiųjų⁹; antrosios grupės archeologai pasiskirsto atvirkščiai (yra daugiausia publikavusiųjų, bet nėra daugiausia kasinėjančiųjų sąrašuose); o trečiajai grupei galėtume priskirti ar-

cheologus, esančius abiejuose sąrašuose. Tuomet pirmajai grupei priklausytų R. Augustinavičius, B. Dakanis, V. Kliaugaitė, dr. A. Merkevičius, dr. E. Šatavičius; antrajai – dr. G. Vaitkevičius, dr. V. Vaitkevičius, hab. dr. M. Michelbertas, hab. dr. A. Girininkas, dr. A. Bliujienė, hab. dr. V. Kazakevičius, E. Vasiliauskas, dr. E. Jovaiša, dr. A. Butrimas; trečiajai – Z. Baubonis, dr. L. Kvizikevičius, dr. G. Zabiela ir hab. dr. V. Žulkus. Toks archeologų pasiskirstymas iš esmės yra nulemtas jų institucinės priklausomybės. Šis klausimas plačiau aptariamas kitame skyriuje.

LIETUVOS ARCHEOLOGIJA UŽSIIMANČIOS INSTITUCIJOS

Analizuojant publikacijų autorių pasiskirstymą pagal institucijas, jie buvo skirstomi į šias grupes: laisvai samdomi; muziejų; paveldo išsaugojimo institucijų (Kultūros paveldo centras, Kultūros paveldo departamentas, Kauno paminklų restauravimo projektavimo institutas, Trakų istorinis nacionalinis par-

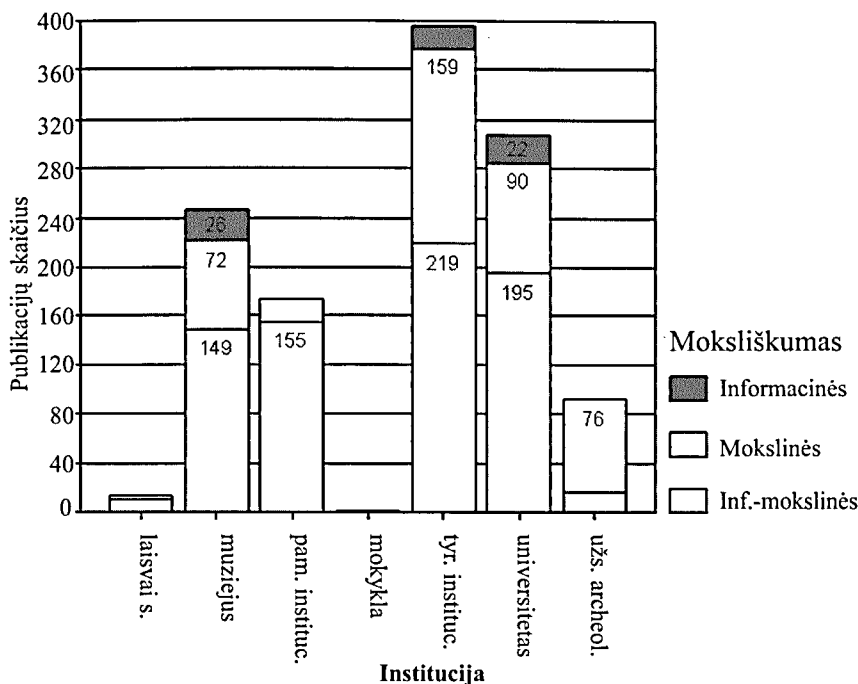
⁸ Suprantama, kad toks lyginimas šiame darbe nebūtų visai korektiškas, nes, viena, būtų lyginami trejų metų kasinėjimų ir penkerių metų publikacijų duomenys, antra, būtų lyginami ne visai chronologiškai sutampančių laikotarpių (2000–2002 m. ir 2001–2005 m.) duomenys. Kad toks lyginimas būtų korektiškas, reikėtų palyginti tos pačios trukmės, chronologiškai visiškai sutampančių laikotarpių duomenis.

⁹ Čia reikėtų atsižvelgti į abu daugiausia publikavusiųjų sąrašus – visų ir mokslinių publikacijų, nes vienos mokslinės publikacijos rašymas užtrunka nepalyginamai ilgiau negu vienos informacinės publikacijos.

kas); mokyklose dirbantys; mokslo tyrimų institucijų (Lietuvos istorijos institutas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas, Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“); universitetuose dirbantys (Vilniaus universitetas, Vilniaus pedagoginis universitetas, Klaipėdos universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas); užsienyje dirbantys archeologai.

Galime pastebėti, kad pagal bendrąjį publikacijų skaičių (6 diagrama) 2001–2005 m. aiškiai vyrauja mokslo tyrimų institucijų (iš viso 396 publikacijos, iš jų 159 – mokslinės) ir universitetų archeologai (iš viso 307 publikacijos, iš jų 90 – mokslinių).

Turime atsižvelgti, kad skirtingose institucijų grupėse dirba skirtingas archeologų skaičius. Bandant nustatyti tikslų sistemingai dirbančių archeologų skaičių ir pasiskirstymą pagal institucijas buvo naudotasi leidinių „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“, apžvelgiančių 2000–2002 m. archeologinius tyrimus, duomenimis (Archeologiniai... 2002; Archeologiniai... 2005). Pasirinktas laikotarpis yra svarbus, nes kaip tik šio laikotarpio tyrimų medžiagos pagrindu potencialiai galėjo būti parengta dauguma 2001–2005 m. laikotarpio publikacijų. Buvo pasirinktas trejų metų laikotarpis, vadovaujantis prielaida, kad sistemingai dirbantis archeologas turi bent kartą per trejus metus vykdyti lauko tyrimus. Parengtas sąrašas buvo tikslinamas remiantis Lietuvos archeologijos draugijos narių sąrašu bei Lietuvos archeologijos institucijų personalo sąrašais. Nustatyta, kad aptariamuoju 2001–2005 m. laikotarpiu Lietuvoje buvo 2 laisvai samdomi archeologai, 1 archeologas dirbo mokykloje, 28 – muziejuose, 25 – paveldo išsaugojimo institucijose, 24 – mokslo tyrimų institucijose ir 21 – universitetuose. Tyrimui vietoj absoliučių skaičių buvo pasirinktas procentinis archeologų pasiskirs-



6 diagrama. Publikacijų pasiskirstymas pagal autorių archeologų priklausomybę institucijų grupėms.

tymas tarp skirtingų institucijų. Dėl mažo skaičiaus (1 žmogus, 1 mokslinė publikacija) duomenys apie mokykloje dirbantį archeologą ir jo veiklą lentelėje nepateikiami, tačiau pateikiami duomenys apie užsienio archeologus ir užsieniečius, mokslinių straipsnių autorius. Visi tyrimo duomenys apie institucijų MK veiklos efektyvumą apibendrinti 2 lentelėje.

Matome, kad procentais daugiausia archeologų dirba muziejuose, tačiau daugiausia tyrimų atlieka paveldo išsaugojimo institucijų archeologai. Šios institucijos pirmauja pagal tyrimų koeficientą, parodanti, kiek kiekvienos institucijų grupės archeologui santykinai tenka atliktų tyrimų, suteikusių vertingos archeologinės informacijos. Paveldo išsaugojimo institucijose dirbantis archeologas santykinai atliko po 1,395 archeologinio tyrimo. Šis koeficientas, didesnis kaip 1, dar tenka mokslinių tyrimų institucijų ir laisvai samdomiems archeologams. Tuo tarpu muziejų archeologai vidutiniškai atliko tik po 0,757 santykinio tyrimo, t. y. beveik du kartus mažiau negu paveldo išsaugojimo institucijų. Paveldo išsaugojimo institucijose dirbantys archeologai labai mažai parengė

2 lentelė. MK veiklos santykinis kiekybinis efektyvumas pagal institucijų grupes¹⁰.

	Muziejai	Universitetai	Tyrimų institucijos	Paveldo išsaugojimo institucijos	Laisvai samdomi	Užsienio
Tyrinėjančių archeologų (proc.)	27,2	20,4	23,3	24,3	1,9	1,9
Vertingos informacijos suteikusių tyrimų 2000–2002 m. (proc.)	20,6	17,1	23,9	33,9	2,3	1,87
Visų publikacijų autorių (proc.)	20,3	12,0	18,8	14,1	1,0	33,3
Mokslinių publikacijų autorių (proc.)	17,6	14,8	20,4	5,6	0,7	40,8
Mokslinių publikacijų (proc.)	17,2	21,5	37,9	4,5	0,7	18,1
Tyrimų koeficientas ¹¹	0,757	0,838	1,025	1,395	1,210	0,984
Tyrimų publikavimo koeficientas ¹²	0,834	1,257	1,585	0,133	0,304	9,672
Rašymo koeficientas ¹³	0,647	0,725	0,875	0,230	0,368	21,47
Publikacijų moksliskumo koeficientas ¹⁴	0,866	1,233	1,085	0,397	0,7	1,225
Publikacijų skaičiaus koeficientas ¹⁵	0,977	1,452	1,857	0,803	1	0,443

mokslinių publikacijų. Jei pažiūrėsime į tyrimų publikavimo koeficientą, parodantį, kiek institucijų grupės archeologų parašytų mokslinių publikacijų santykinai tenka vieniems tos pačios institucijų grupės archeologų atliktiems tyrimams, matysime, kad paveldo išsaugojimo institucijų archeologų šis

rodiklis yra absoliučiai mažiausias, tik 0,133. Stipriausiai šioje srityje atrodo mokslo tyrimo institucijų archeologai, kurių tyrimų publikavimo koeficientas daugiau nei dešimt kartų viršija analogišką paveldo išsaugojimo institucijų archeologų koeficientą ir siekia 1,585. Labai didelis užsienio

¹⁰ Visi duomenys 2 lentelėje (išskyrus koeficientus, kurių reikšmės apibūdinamos atskirose išnašose) pateikiami santykiniais procentais, laikant, kad bendras, visų institucijų kiekvieno kintamojo dydis yra lygus 100 procentų.

¹¹ Koeficientas apskaičiuojamas padalinant santykinę institucijų grupės archeologų atliktų tyrimų skaičių iš santykinio tos pačios institucijų grupės archeologų skaičiaus. Koeficientas parodo, kiek kiekvienam institucijos archeologui santykinai teko tyrimų. Kuo didesnis koeficiento skaičius, tuo daugiau tyrimų santykinai atlieka institucijų grupės archeologai.

¹² Koeficientas apskaičiuojamas padalinant santykinę institucijų grupės mokslinių publikacijų skaičių iš santykinio tos pačios institucijų grupės archeologų atliktų tyrimų skaičiaus. Koeficientas parodo, kaip institucijų grupės mokslinėse publikacijose atsispindi atlikti tyrimai. Kuo didesnis koeficiento skaičius, tuo efektyviau publikuoja tyrimų duomenis konkrečios institucijų grupės archeologai.

¹³ Koeficientas apskaičiuojamas padalinant santykinę institucijų grupės mokslinių publikacijų autorių skaičių iš santykinio tos pačios institucijų grupės tyrinėjančių archeologų skaičiaus. Koeficientas parodo, kaip institucijų grupės archeologų rašo mokslinius straipsnius. Kuo didesnis koeficiento skaičius, tuo daugiau tarp institucijų grupėje tyrinėjančių archeologų tarpe yra mokslinių straipsnių autorių.

¹⁴ Koeficientas apskaičiuojamas padalinant santykinę institucijų grupės mokslinių publikacijų autorių skaičių iš visų publikacijų autorių skaičiaus. Koeficientas parodo, į ką orientuotos konkrečios institucijų grupės autorių publikacijos: į mokslinių duomenų publikavimą ar į archeologijos populiarinimą. Kuo koeficiento skaičius didesnis, tuo labiau į mokslines publikacijas yra orientuota konkrečios institucijų grupės rašančiųjų archeologų veikla.

¹⁵ Koeficientas apskaičiuojamas padalinant santykinę institucijų grupės mokslinių publikacijų skaičių iš autorių skaičiaus. Koeficientas parodo, kiek konkrečios institucijų grupės autorius santykinai parengė publikacijų. Kuo koeficiento skaičius didesnis, tuo daugiau rašantys yra konkrečios institucijų grupės archeologai.

archeologų tyrimų publikavimo koeficientas (9,672) yra sąlygotas faktoriaus, kad dauguma Lietuvoje spausdinamų užsienio archeologų mokslinių straipsnių yra parengti remiantis užsienyje atliktais moksliniais tyrimais. Tą patį institucijų pasiskirstymą patvirtina ir rašymo koeficientas, parodantis santykį tarp institucijų grupėje dirbančių tyrinėjančių archeologų ir mokslinių publikacijų autorių. Koeficientas, lygus 1, reikštų, kad kiekvienas institucijų grupėje dirbantis archeologas yra ir tyrėjas, ir mokslinių publikacijų autorius. Mažėjantis koeficientas rodo didėjanti atotrūkį tarp tyrinėjančių archeologų ir mokslinių publikacijų autorių skaičiaus. Panašiai pasiskirsto ir publikacijų moksliskumo koeficiento duomenys. Šis koeficientas parodo skirtingose institucijose dirbančių straipsnių autorių parašytų mokslinių ir nemokslinių publikacijų santykį. Mažesni skaičiai rodo žemesnį bendrą publikacijų moksliskumo lygį atitinkamoje institucijų grupėje ir atvirkščiai. Šis koeficientas yra didžiausias universitetų (1,233), o mažiausias – paveldo išsaugojimo institucijų archeologų (0,397). Tai reikštų, kad šiose institucijų grupėse mokslines ir nemokslines publikacijas rašančių autorių santykis skiriasi kiek daugiau negu 3 kartus. Įdomias tendencijas atskleidžia publikacijų skaičiaus koeficientas, parodantis santykį tarp kiekvienoje institucijų grupėje dirbančių mokslinių publikacijų autorių ir mokslinių publikacijų skaičiaus. Iš rašančių efektyviausiai dirbo mokslo tyrimų institucijų archeologai. Kiekvienas šios institucijų grupės autorius santykinai parengė po 1,857 mokslinės publikacijos. Nedaug nuo jų atsilieka universitetų archeologai (publikacijų skaičiaus koeficientas – 1,452). Kur kas mažiau rašė muziejininkai (0,977) ir paveldo išsaugojimo institucijų archeologai (0,803). Galime teigti, kad paveldo išsaugojimo institucijų archeologai ne tik rašo mažai mokslinių straipsnių, bet ir rašantieji sukuria mažiausiai mokslinės produkcijos Lietuvoje, palyginti su kitose institucijose dirbančiais ir rašančiais archeologais. Toks mažas publikacijų skaičiaus koeficientas dar yra nulemtas ir didelio bendraautorystės lygio. Institucijų, turinčių žemą šį koeficientą, autoriai parašo ma-

žai mokslinių straipsnių vieni, dažniausiai jie būna tik bendraautoriai. Verta atskirai aptarti užsienio archeologų publikacijas. Nors užsienio archeologai sudaro 40,8 proc. autorių skaičiaus, jų publikacijos sudaro tik 18,1 proc. bendro publikacijų skaičiaus (koeficientas tik 0,443). Taip yra dėl to, kad dauguma užsienio autorių rašo į Lietuvos mokslinius leidinius tik fragmentiškai (daugiau kaip po 1 kartą mokslinius straipsnius Lietuvoje spausdino tik 12 iš 68 (17,64 proc.) užsienio archeologų). Labai dažnai užsienio archeologai rašo keliese, tik kaip Lietuvos archeologų bendraautoriai arba kaip didelių mokslinių projektų dalyviai.

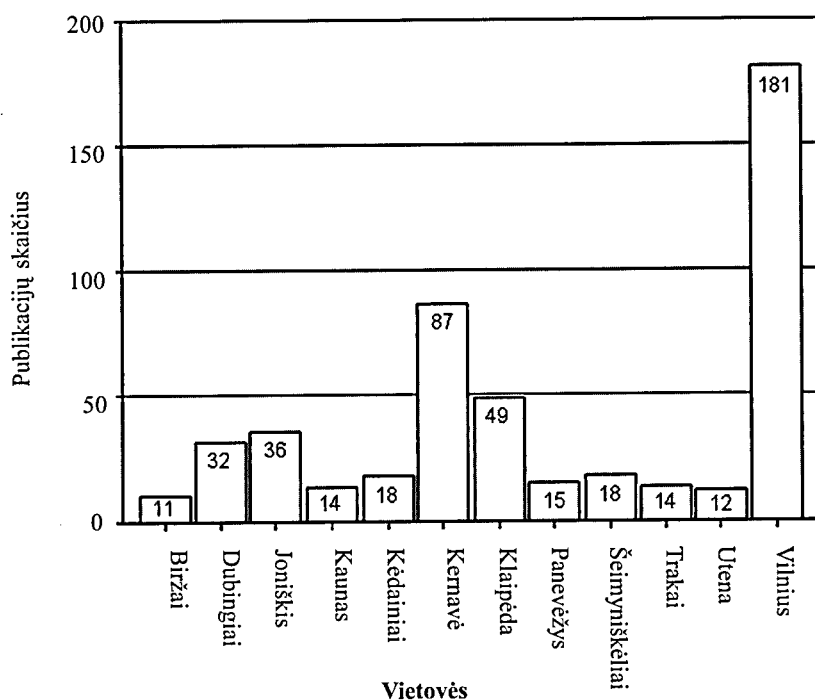
Galima kalbėti apie Lietuvoje esančias dvi institucijų ir juose dirbančių archeologų grupes, kurias santykinai galėtume pavadinti empirinės medžiagos kaupimo ir jos mokslinio tyrimo grupėmis. Pirmajai grupei priklauso dauguma paveldo išsaugojimo institucijose dirbančių, antrajai – absoliuti dauguma universitetų bei mokslo tyrimų institucijose dirbančių archeologų. Muziejų archeologai sudaro tarsi tarpinę grupę, nes dalis jų apsiriboja vien empirinės medžiagos kaupimu ir daugiausia populiariais informacinio ar mokslinio informacinio pobūdžio straipsniais. Kiti jų užsiima moksliniais tyrimais, studijuoja ar yra baigę doktorantūrą, eina antraeiles pareigas universitetuose, nuolat rašo mokslines publikacijas. Tokia esama situacija yra nulemta institucijų, kuriose dirba archeologai, tikslų.

LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS PUBLIKACIJŲ TEMATIKA

Lietuvos archeologijos publikacijų tematika yra aptariama pagal tris rodiklius: geografinį (apie kurias vietas rašoma), chronologinį (apie kokius laikotarpius rašoma) ir temas (kokiomis temomis rašoma).

2001–2005 m. publikacijų Lietuvos archeologijos tema bibliografiniai duomenys leido nustatyti 341 Lietuvos vietovės pavadinimą.¹⁶ Vietovardžiai pa-

¹⁶ Vietovių pavadinimus pavyko nustatyti pagal 1099 bibliografines nuorodas iš 1958.



7 diagrama. Vietovės, kurioms 2001–2005 m. skirta daugiau kaip 10 publikacijų.

sikartoja ne taip dažnai: 211 vietovardžių minimi tik po vieną kartą, 51 – du kartus, 29 – tris ir tik 14 – keturis kartus. Tolesniame tyrime bus naudojami tik tie vietovardžiai, kurie paminėti daugiau kaip 10 kartų (tokių yra 12). Duomenys apie juos pateikiami 7 diagramoje.

Visiškai suprantama, kad daugiausia minimas yra Vilnius. Čia yra didžiausias Lietuvoje senamiestis, vyksta daugiausia archeologinių tyrimų (įskaitant ir statybų priežiūrą), koncentruojasi svarbiausios archeologijos mokslo institucijos, organizuojamos ir vykdomos akademinės archeologijos studijos. Taip pat visiškai suprantama, kad šiame sąraše yra Kaunas, Trakai ir Kernavė. Konkrečioje vietovėje atliekami archeologiniai kasinėjimai yra svarbus publikacijų skaičių apie tą konkrečią vietovę lemiantis faktorius.¹⁷ Tai gerai matome palyginę daugiau kaip 10 publikacijose aprašytų vietovių sąrašą su daugiausia archeologiškai tyrinėtų vietovių sąrašu. Abiejuose są-

rašuose pirmąją vietą užima Vilnius, abiejuose sąrašuose yra paminėti Trakai, Klaipėda, Kernavė, Kaunas, Biržai.¹⁸ Gausiai kasinėtų vietovių nepatekimas į dažnai aprašinėjamų vietovių sąrašą yra susijęs su tyrimus atlikusių archeologų institucine priklausomybe ir šio faktoriaus skatinama rašymo ir nerašymo tendencija. Kitų, mažiau kasinėtų, vietovių patekimą į publikacijų skaičiaus sąrašą lemia kiti (subjektyvesni negu sąryšis tarp lauko tyrimų ir publikacijų skaičiaus) faktoriai.

Neabejotina, kad Kernavei antrąją vietą publikacijų skaičiaus sąraše užtikrina UNESCO pasaulio paveldo objekto statuso suteikimo klausimo sprendimas ir šio statuso suteikimas. Svarbią vietą

užima publikacijos, pristatančios Kernavės „Gyvosios archeologijos“ festivalius. Klaipėda į šį sąrašą yra patekusi hab. dr. V. Žulkaus veiklos Klaipėdos universitete dėka, jūros povandeninės archeologijos ir miesto viduramžių archeologijos srityse bei kuriant Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutą. Toliau esančių vietovių populiarumą galėtume sieti su šiais faktoriais: Joniškis – aktyvi šio krašto žurnalistų veikla, daug archeologo E. Vasiliausko informacinių publikacijų ir ginčai E. Vasiliauską atleidžiant iš Joniškio krašto muziejaus direktoriaus pareigų; Dubingiai – 2003 m. pradėti archeologiniai tyrimai ir Radvilų palaikų atradimas; Šeimyniškėliai – G. Zabelos vykdyti piliakalnio tyrimai ir medinės pilies atstatymo projektas; Kėdainiai – aktyvi Kėdainių krašto muziejaus veikla; Panevėžys – I pasaulinio karo vokiečių karių kapų tyrimai 2005 m. vasarą ir palaikų perlaidojimas; Utena – archeologo D. Riboko informacinės publika-

¹⁷ Šis faktorius tampa daug mažiau svarbus, kuomet lyginame didesnių regionų (pavyzdžiui, savivaldybių) teritorijose vykusių tyrimų ir publikacijų apie juos skaičių.

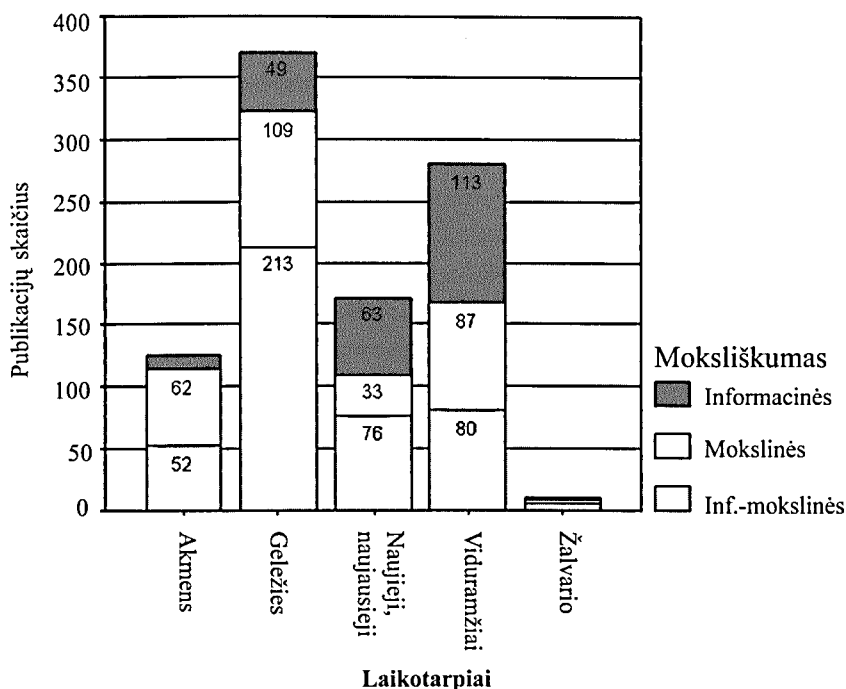
¹⁸ Panašiai vietovės išsidėsto ir mokslinėse publikacijose. Pirmąją vietą užima Vilnius (25 mokslinės publikacijos), po jo seka Klaipėda – 9, Kernavė – 7 ir Kaunas – 4 mokslinės publikacijos.

cijos, naujos archeologinės ekspozicijos Utenos kraštotyros muziejuje atidarymas; Biržai – aktyvi Biržų kraštotyros muziejaus „Sėla“ veikla.

Skirstant publikacijas pagal aprašomus laikotarpius buvo laikomasi archeologijoje nusistovėjusių chronologinių schemų. Buvo nuspręsta neskaidyti naujų ir naujausių laikų archeologijos, nes nėra nusistovėjusi šių laikotarpių skyrimo archeologijoje riba (8 diagrama).

Publikacijų pasiskirstyme pagal aprašomų laikotarpių chronologiją atsispindi dvi svarbios Lietuvos archeologinių tyrimų chronologijos orientavimo tendencijos – geležies amžius ir viduramžiai bei naujieji/naujausieji laikai. Kaip ir buvo galima tikėtis, tarp Lietuvos archeologijos tema parašytų straipsnių vyrauja publikacijos, skirtos geležies amžiui. Tai lėmė Lietuvos archeologijos istorinės raidos tradicijos (pirmoji tendencija). Geležies amžiaus archeologija Lietuvoje savo ištakomis chronologiškai kiek atsilieka nuo akmens amžiaus, tačiau medžiagos susisteminimo lygiu užima stipriausią vietą. Lietuvoje yra išleistos 3 apibendrinamosios, visą Lietuvos teritoriją aprėpiančios mokslinės monografijos lietuvių kalba, skirtos atskiriems geležies amžiaus laikotarpiams: ankstyvajam, senajam ir viduriniajam geležies amžiams (Grigalavičienė, 1995; Michelbertas, 1986; Tautavičius, 1997).

Tai, kad antrą vietą užima viduramžių ir nuo jos nelabai daug atsilieka naujų ir naujausių laikų archeologija, yra sąlygota sparčios paskutiniojo dešimtmečio šių laikotarpių archeologijos raidos Lietuvoje (antroji tendencija). Šias abi Lietuvos archeologijos tendencijas patvirtina ir 2000–2002 m. vykdytų lauko tyrimų (kasinėjimų) analizė.

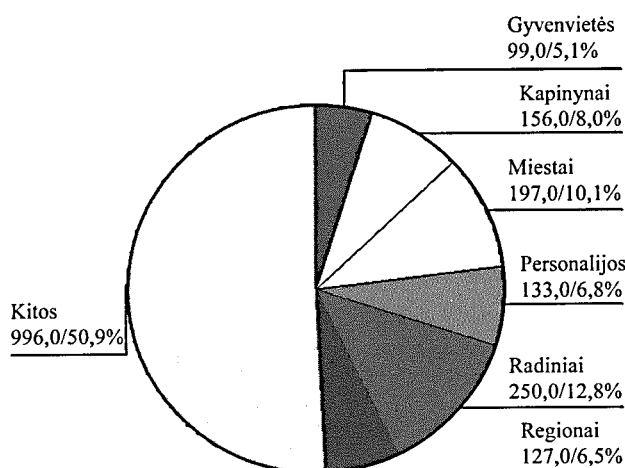


8 diagrama. Publikacijų pasiskirstymas pagal nagrinėjamus laikotarpius.

2000–2002 m. naujų ir naujausių laikų archeologinių paminklų lauko tyrimai užima pirmą vietą tarp visų tyrimų pagal bendrą tyrimų skaičių, tačiau atsilieka nuo geležies amžiaus archeologinių paminklų lauko tyrimų pagal tyrimų, suteikusių vertingos informacijos, skaičių.¹⁹ Per pastaruosius penkerius metus buvo visiškai ištyrinėti trys didžiuliai naujų ir naujausių laikų archeologijos objektai: Napoleono karių kapavietė Šiaurės miestelyje Vilniuje, SSRS saugumo aukų masinė kapavietė Tuskulėnuose Vilniuje ir Pirmojo pasaulinio karo vokiečių karių kapinės Panevėžyje.

Trečiasis galimas archeologinių publikacijų tyrimo pagal tematiką aspektas yra jų dalykinė tema. Buvo išskirtos 27 publikacijų dalykinės temos, iš kurių atrinktos 6 svarbiausios, jose straipsnių skaičius viršija 5 procentus bendrojo skaičiaus. Šių temų pasiskirstymas ir santykis su kitomis publikacijomis pateikiamas 9 diagramoje. Tyrimas parodė, kad autorius labiausiai domina archeologiniai radiniai; po to seka miestų archeologija, kapinynai, personalijos,

¹⁹ Tokie paprastai būna sistemingi moksliniai tyrimai.



9 diagrama. Temos, kurioms 2001–2005 m. skirta daugiausia publikacijų.

regionai ir gyvenvietės. Toks pasiskirstymas yra suprantamas bendrame kontekste, kur vyrauja informacinio pobūdžio publikacijos masiniuose spaudo leidiniuose.

Mokslinių publikacijų tematika šiek tiek skiriasi nuo bendros tematikos. Nors tarp mokslinių straipsnių taip pat vyrauja radiniams skirtos publikacijos (21,92 proc.), tačiau tolesnes 5 procentų nuo visų mokslinių publikacijų skaičiaus viršijančias vietas iš eilės užima straipsniai, skirti regionams (8,77 proc.), kultūroms (7,01 proc.), kapinynams (6,79 proc.), personalijoms (6,35 proc.), miestams (5,7 proc.), gamtos mokslų metodų taikymui (5,26 proc.) ir pasaulėžiūrai (5,04 proc.).

STRAIPSNIUS LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS TEMA SPAUSDINANTYS LEIDINIAI

Čia ypač ryškiai išsiskiria mokslo ir mokslinės komunikacijos aspektai: mokslinių straipsnių spausdinimas ir straipsniai masinės informacijos priemonėse. Todėl toliau aptariamą medžiagą skirstysime į dvi paminėtas dalis. Daugiausia archeologijos tema spausdinę leidiniai išskirti 10 diagramoje, iš jų straipsnių gausa išsiskiria leidinys „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“, spausdinantis trumpus visų krašte vykdytų archeologinių tyrimų aprašymus. Kaip jau minėta anksčiau, šiame tyrimo pavyzdyje ne-

įtraukti leidinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2003 metais“ duomenys (Archeologiniai... 2005). Jei prie šių 395 publikacijų pridėtume dar bene 141 straipsnį, neįtrauktą į 2005 m. leidinį, ATL atotrūkis kitų leidinių atžvilgiu būtų dar ryškesnis.

Į daugiausia publikuojančių leidinių penketuką dar pateko du didžiausi archeologijai skirti periodiniai moksliniai leidiniai, didžiausias Lietuvos dienraštis „Lietuvos rytas“ ir daugiataražis skaitmeninis (CD-ROM) bei spausdintas visą Lietuvos priešistorę apibendrinantis leidinys „Lietuva iki Mindaugo“.

Analizuodami leidinius, spausdinančius mokslinius straipsnius Lietuvos archeologijos tema, galėtume išskirti jau minėtus „Lietuvos archeologiją“ (leidžia Lietuvos istorijos institutas, jame spausdinama 37,2 proc. visų mokslinių straipsnių) ir „Archaeologia Lituana“ (leidžia Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Archeologijos katedra, 16,9 procento visų mokslinių straipsnių) bei „Istoriją“ (leidžia Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos fakulteto Baltų priešistorės katedra, 5,92 proc.), „Kultūros paminklus“ (leidžia Kultūros paveldo centras, 4,6 proc.), „Lituanistica“ (leidžia Lietuvos Mokslų akademija, 2,85 proc.).

Kiekvienas iš aptartų mokslinių periodinių leidinių šiek tiek skiriasi nuo kitų savo orientacija į vienus ar kitus archeologinius laikotarpius, tematiką ar sąsajas su institucijų grupėmis. Tokia leidinių orientacija pagal laikotarpius dažniausiai būna susijusi tiek su institucijos – leidėjos veiklos kryptimis, tiek su redaktorių (redakcinės kolegijos narių) archeologine specializacija.

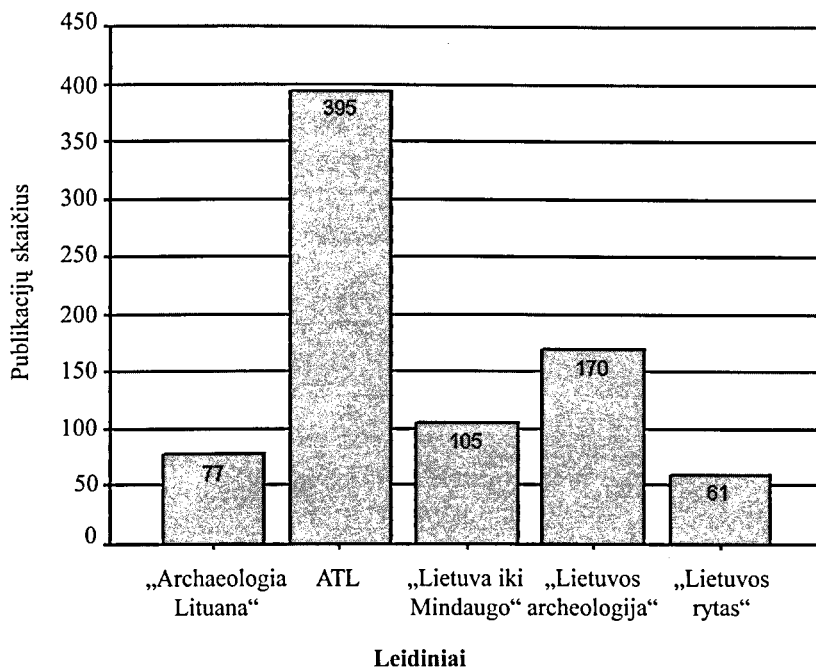
Didžiausią nemokslinius straipsnius spausdinančių leidinių grupę sudaro savivaldybėms priklausantys ir regioniniai leidiniai. Iš visų 810 informacinių straipsnelių 330 (40,7 proc.) spausdinti savivaldybių ir dar 135 (16,66 proc.) regioniniuose leidiniuose. Daugiausia straipsnelių Lietuvos archeologijos tema spausdinusių vietinėje spaudoje savivaldybių sąrašas pateikiamas 11 diagramoje.

Kai kurios šio pasiskirstymo priežastys jau buvo pateiktos anksčiau, aiškinant publikacijų tematikos geografinį pasiskirstymą. Galima tik pridurti, kad Klaipėdos savivaldybės pirmavimą sąrašė galėtume

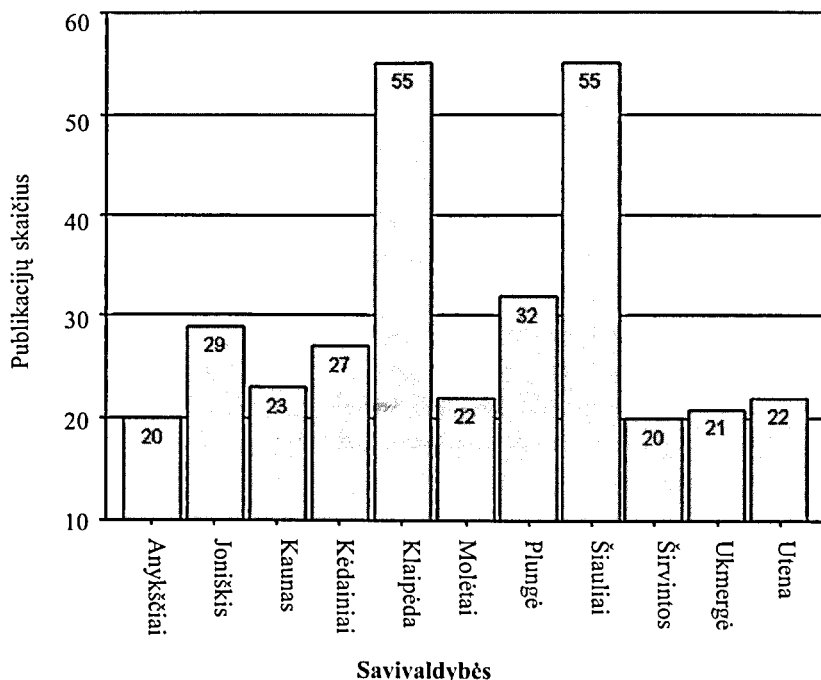
aiškinti į visuomenę orientuota Klaipėdos universiteto, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto bei Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus specialistų veikla; Šiaulių ir Plungės savivaldybių pirmavimą – aktyvia to krašto vietinių laikraščių žurnalistų veikla. G. Zabielai pradėjęs vykdyti Šeimyniškių piliakalnio archeologinius tyrimus, medinės pilies atstatymo programą bei atlikus nemažai žvalgymų Anykščiuose, archeologija tapo populiari šio krašto spaudoje. Širvintų savivaldybės spaudoje dauguma straipsnių skirta Kernavei, o molėtiškiai daug rašė apie Dubingių piliavietės ir Luokesos ežero polinių gyvenviečių archeologinius tyrimus bei jų rezultatus. Ukmergiškiai į sąrašą pateko kultūros almanacho „Eskizai“, spausdinančio straipsnių ir archeologijos tema (ypač J. Puzino jubiliejaus metais), dėka.

Kartu įdomu palyginti ir priklausomybę tarp savivaldybėms priklausančiuose leidiniuose pasirodžiusių straipsnelių, savivaldybės ribose vykdytų archeologinių tyrimų ir savivaldybės teritorijoje registruotų archeologinių paminklų skaičiaus. Lyginimui buvo pasitelktas statistinis koreliacinės analizės metodas (dvipusis reikšmingumo testas, Pirsono koreliacijos koeficientas). Tyrimo rezultatai pateikiami 3 lentelėje.

Suprantama, kad tarp pateiktų duomenų negali būti atvirkštinio funkcinio ryšio, tačiau toks menkas tiesioginis funkcinis ryšys buvo netikėtas. Nei savivaldybės teritorijoje vykdyti archeologiniai kasinėjimai, nei archeologinių paminklų skaičius žen-



10 diagrama. Leidiniai, kuriuose 2001–2005 m. spausdinta daugiau kaip 50 straipsnių archeologijos tema.



11 diagrama. Savivaldybės, kuriose 2001–2005 m. buvo spausdinta 20 ir daugiau straipsnių archeologijos tema.

klesnės įtakos publikacijų savivaldybei priklausančioje spaudoje skaičiui neturėjo. Kiek daugiau susijęs paminklų ir tyrimų skaičius. Tokiam rezultatui

3 lentelė. Publikacijų, archeologinių tyrimų ir archeologinių paminklų skaičiaus koreliacijos koeficientai.

	Straipsniai	Lauko tyrimai	Archeologijos paminklai
Straipsniai	1	0,2213	0,2465
Lauko tyrimai	0,2213	1	0,6006
Archeologijos paminklai	0,2465	0,6006	1

įtakos galėjo turėti tai, kad į pirminę lentelę neįtraukti 2003–2005 m. archeologiniai tyrimai, nors publikacijų ir paminklų duomenys apima visą 2001–2005 m. laikotarpį.

Atskirą straipsnelius archeologine tema publikuojančių leidinių grupę sudaro dienraščiai (12 diagrama).

Suprantama, kad „Lietuvos rytas“ ir „Respublika“ kaip didžiausi šalies dienraščiai užima pirmąsias vietas. Kiek netikėtas gali pasirodyti „Šiaulių krašto“ ir „Klaipėdos“ buvimas tarp lyderių. Tačiau jau anksčiau aptartos Klaipėdos ir Šiaulių buvimo straipsniuose populiarų vietovardžių ir daug archeologinių straipsnių spausdinančių savivaldybėms priklausančių leidinių sąrašuose priežastys paaiškina ir straipsnių gausumą dienraščiuose. „Lietuvos aidas“ ir „Lietuvos žinios“ visą laiką pasižymi kultūros ir mokslo populiarinimo straipsnių gausa. Dėsninga, kad juose atsiranda nemažai straipsnių archeologijos tema.

LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS PUBLIKACIJŲ PRIEIGA

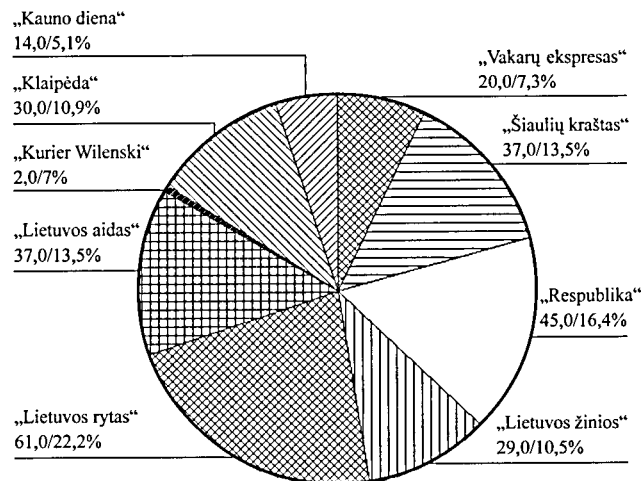
Atsižvelgdami į tai, kad ženkli dalis publikacijų Lietuvos archeologijos tema yra spausdintos užsienio, žinybiniuose, savivaldybėms priklausančiuose ir regioniniuose leidiniuose (tokių publikacijų iš viso yra 722, tai 36,87 proc. visų publikacijų), galime kelti išankstinę hipotezę, kad jos yra sunkiai pasiekiamos. Jas paprastai galima rasti tik savivaldybių ar žinybinėse bibliotekose.

4 lentelė. Svarbiausi leidiniai, kuriuose spausdinami straipsniai Lietuvos archeologijos tema, Lietuvos bibliotekose (skirtingi skaičiai reiškia nevienodą leidinio konkrečių tomų buvimą bibliotekose)²⁰.

	„Lietuvos archeologija“	„Archaeologia Lituana“	„Archaeologia Baltica“	Kultūros paminklai
Bibliotekų skaičius	6–17	3–11	3–6	19–24

²⁰ Užfiksuotas 2000–2005 m. leidinio tomas turinčių bibliotekų mažiausias ir didžiausias skaičius, LIBIS duomenimis. Realiai bibliotekų skaičius yra kiek didesnis, nes LIBIS nerasime duomenų apie žinybines (pavyzdžiui, Lietuvos istorijos instituto, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto) bibliotekas, kuriose saugomi bene išsamiausi Lietuvos archeologijos publikacijų rinkiniai.

Verta pažymėti, kad šiuose leidiniuose publikuojami straipsniai dažniausiai yra tik informacinio pobūdžio, tad jų išliekamoji vertė ir poreikis jais naudotis yra nedideli. Net 83,95 proc. infor-



12 diagrama. Publikacijos dienraščiuose (diagramoje nėra „Vakaro žinių“, nes šiame dienraštyje nebuvo spausdinta nė vieno straipsnelio Lietuvos archeologijos tema).

macinių mokslinių ir 82,23 proc. mokslinių publikacijų yra spausdinta respublikinėje spaudoje. Atrodytų, kad jų prieiga turi būti nebloga, tačiau trukdo kiti du faktoriai: maži leidinių tiražai ir su tuo susijusi gana didelė leidinių kaina. Svarbiausių mokslinių periodinių leidinių, kuriuose spausdinami straipsniai Lietuvos archeologijos tema, prieiga pateikiama 4 lentelėje.

Geriausiai pasiekiamas leidinys yra „Kultūros paminklai“, o kai kuriuos „Archaeologia Lituana“ ir „Archaeologia Baltica“ tomus galima rasti tik didžio-

5 lentelė. Kai kurių knygų Lietuvos archeologijos tema tiražas ir buvimas Lietuvos bibliotekose, LIBIS duomenimis²².

Autorius	Pavadinimas	Leidimo metai	Tiražas	Turi bibliotekų
Baltrūnas V. ir kt.	Ar tikrai Raigardas prasmego?	2001	1500	11
Baltrūnas V. ir kt.	Akmens amžius Pietų Lietuvoje	2001	500	10
Baranauskas T., Zabiela G.	Vorutos pilis	2001	1000	8
Bardauskienė D. ir kt.	Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška	2003	800	14
Bertašius M.	Vidurio Lietuva VIII–XII a.	2002	1000	54
Daugnora L. ir kt.	Rytų Pabaltijo bendruomenių gyvensena XI–II tūkst. pr. Kr.	2004	400	6
Genys J. ir kt.	Lietuvos pilių archeologija	2001	500	17
Girininkas A. ir kt.	Lietuvos istorija, T. I, Akmens amžius ir ankstyvasis metalų laikotarpis	2005	1500	39
Girininkas A. ir kt.	Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2001 metais	2002	420	9
Ivanauskas E.	Monetos ir žetonai Lietuvos senkapuose	2001	500	18
Jovaiša E. ir kt.	Lietuva iki Mindaugo (knyga + CD)	2003	1000	53
Kazakevičius V.	Geležies amžiaus strėlės Lietuvoje	2004	520	11
Kulikauskas P.	Kelias į archeologiją	2003	700	53
Kuncevičius A.	Lietuvos viduramžių archeologija	2005	1000	28
Rackevičius G.	Arbaletas ir lankas Lietuvoje XIII–XVI a.	2002	600	7
Remecas E.	Lietuvos numizmatikos bibliografija	2001	700	10
Remecas E.	Vilniaus Žemutinės pilies pinigų lobis	2003	700	14
Svetikas E.	Alytaus kapinynas: christianizacijos šaltiniai	2003	500	10
Tautavičius A.	Lietuvos archeologijos bibliografija, 1782–1998 m.	2000	600	9
Urbanavičius V. ir kt.	Vilniaus Žemutinės pilies rūmai (1996–1998 metų tyrimai)	2003	400	7
Vaitkevičius V.	Alkai: baltų šventviečių studija. Vaitkevičius V. – Vilnius, Diemedis, 2003, 320 p.	2003	1000	8
Volkaitė-Kulikauskienė R.	Lietuva valstybės priešaušriu	2001	1500	46
Zabiela G.	Išsaugokime piliakalnius	2001	1000	9
Žulkus V.	Viduramžių Klaipėda	2002	1500	26

siose Vilniaus bibliotekose (Nacionalinėje M. Mažvydo, Mokslų akademijos, Vilniaus universiteto). Kaip labiausiai komplikuoatą galima įvardyti leidinio „Archaeologia Lituana“ prieigą. Visi leidinių „Istorija“, „Lietuvos archeologija“, „Archaeologia

Baltica“ turiniai, kai kurių straipsnių santraukos ar net pavieniai straipsniai yra skelbiami internete, o norėdami pasižiūrėti vien „Archaeologia Lituana“ turinį, turėtume važiuoti į kurią nors Vilniaus biblioteką.²³ Geriausiai pasiekiamas leidinys yra „Lituanistica“.

²² LIBIS nepavyko aptikti informacijos apie pačias naujausias knygas (pavyzdžiui, Baubonis Z.; Zabiela G. Lietuvos piliakalnių atlasas), dauguma lentelėje pateikiamų knygų yra išleistos 2001–2004 m. Galima teigti, kad ir šie duomenys pakankamai gerai atspindi bendrąsias tendencijas.

²³ Situaciją kiek lengvina faktas, kad dauguma dirbančių archeologijos srityje ir ją studijuojančių kaupia neblogas temines asmenines bibliotekas (už šią pastabą dėkoju Ėrikai Striškienei).

6 lentelė. Knygų Lietuvos archeologijos tema leidimo metų, tiražo, kainos ir prieigos Lietuvos bibliotekose koreliacijos koeficientai.

	Metai	Tiražas	Bibliotekos	Kaina
Metai	1	0,1063	0,1919	0,0407
Tiražas	0,1063	1	0,5286	0,394
Bibliotekos	0,1919	0,5286	1	0,3857
Kaina	0,0407	0,394	0,3857	1

Jos numerius su visais tekstais nemokamai galime rasti, skaityti ir parsisiųsti iš interneto.

Geresnę situaciją matome ir peržvelgę knygų Lietuvos archeologijos tema prieigos rodiklius. Vidutinis šių knygų tiražas yra nemažas, siekia 826 egzempliorius (dauguma monografijų išleista 1000 ar net 1500 egz. tiražu). Vidutinė prieiga (19,875 bibliotekos) taip pat nemaža. Gerai, kad Lietuvos archeologiją apibendrinančių leidinių (Lietuvos istorija, T. 1, Akmens amžius ir ankstyvasis metalų laikotarpis, „Lietuva iki Mindaugo“, „Lietuva valstybės priešaušriu“) yra praktiškai kiekvienos savivaldybės bibliotekoje. Knygų prieigos duomenys pateikiami 5 lentelėje.

Buvo bandoma nustatyti priklausomybę tarp knygų leidybos metų, tiražo, kainos²⁴ ir prieigos Lietuvos bibliotekose. Tyrimui buvo pasitelktas statistinis koreliacinės analizės metodas (dvipusis reikšmingumo testas, Pirsono koreliacijos koeficientas). Tyrimo rezultatai pateikiami 6 lentelėje.

Koreliacija nereikšminga tarp leidimo metų, tiražo dydžio, prieigos bibliotekose ir leidinio kainos. Šiek tiek koreliuoja tiražas ir kaina, kaina ir prieiga ir dar daugiau (vienintelė koreliacija, kurią galime pavadinti reikšminga) – knygų tiražai ir prieiga. Tiražo ir prieigos priklausomybė yra suprantama – kuo daugiau išleidžiama knygų, tuo daugiau bibliotekų jos gali pasiekti. Kur kas įdomesnės nežymios koreliacijos tarp tiražo, kainos ir prieigos. Jos yra labai nedidelės, bet tarp jų yra tiesioginis funkcinis ryšys:

kuo didesnis tiražas, tuo didesnė leidinio kaina (pagal leidybos verslo logiką, turėtų būti atvirkščiai), o bibliotekos įsigyja brangesnius ir didesnio tiražo leidinius. Tokią paradoksalią situaciją galėtume aiškinti dvejopai. Mažatiražiai leidiniai yra kur kas labiau specializuoti (orientuoti į siaurą auditoriją) nei didesnio tiražo (apibendrinamojo pobūdžio) leidiniai. Galime spėti, kad mažatiražių leidinių kaina yra dotuojama ir jie pardavinėjami net mažiau negu už savikainą. Daugiatiražiai leidiniai (orientuoti į platesnę auditoriją) greičiausiai pardavinėjami jau siekiant šio tokio pelno. Specializuotumas skatina ir bibliotekų pasirinkimą – savivaldybių bibliotekos siekia įsigyti labiau apibendrinamojo pobūdžio, nors ir brangesnius leidinius.

APIBENDRINTŲ TENDENCIJŲ PAIEŠKOS BANDYMAI

Apibendrintų tendencijų paiešką apsunkina tai, kad dauguma bibliografinių duomenų yra matuojami vardų skalėje, todėl jiems netaikytini dauguma statistinės analizės metodų. Ši problema yra sprendžiama suminiais skaičiavimais (dažnių ir kryžminės lentelės), išryškinančiais vienus ar kitus duomenų sklaidos aspektus ir apibendrintas tendencijas. Šiam tyrimui buvo pasirinktas suminis duomenų apskaičiavimas instituciniu aspektu. Visi bibliografiniai duomenys sumuojami pagal anksčiau išvardytas institucijų grupes. Analogiškai galima apibendrinti duomenis ir kitais aspektais (pavyzdžiui, svarbiausių leidinių, tematikos ar kt.), galima rinktis ir kitokius apibendrinančius kintamuosius (pavyzdžiui, viduramžių archeologija ar vien geležies amžius vietoj proistorės, bet kuri vietovė ar regionas vietoj Vilniaus ir t. t.).

Antrasis apibendrintų tendencijų tyrimo apsunkinimas kyla dėl šiame savirefleksijos pavyzdyje nagrinėjamų duomenų menkos chronologinės sklaidos (duomenys apima tik 5 metų laikotarpį). Toks laiko-

²⁴ Knygų kaina buvo parinkta pagal interneto knygynų duomenis: „Patogu pirkti“ – prieiga per internetą: <<https://www.patogupirkti.lt/catalog/browse.asp?page=2&theme=T37&category=C3722>>; „Super.lt“ – prieiga per internetą <<http://www.super.lt/?content=search>>; Lietuvos istorijos instituto knygynas – prieiga per internetą: <<http://www.istorija.lt/html/knygynas.html>>.

tarpis yra per daug trumpas, kad išryškėtų esminės mokslo raidos tendencijos, todėl žemiau pateikiamas apibendrintas tendencijas turime vertinti rezervuotai. Šią problemą galime spręsti tik tuomet, jei savi-refleksijai bus naudojamas chronologiškai platesnis duomenų spektras (kuo ilgesnio laikotarpio duomenys bus naudojami, tuo tikslesnės tendencijos turėtų išryškėti).

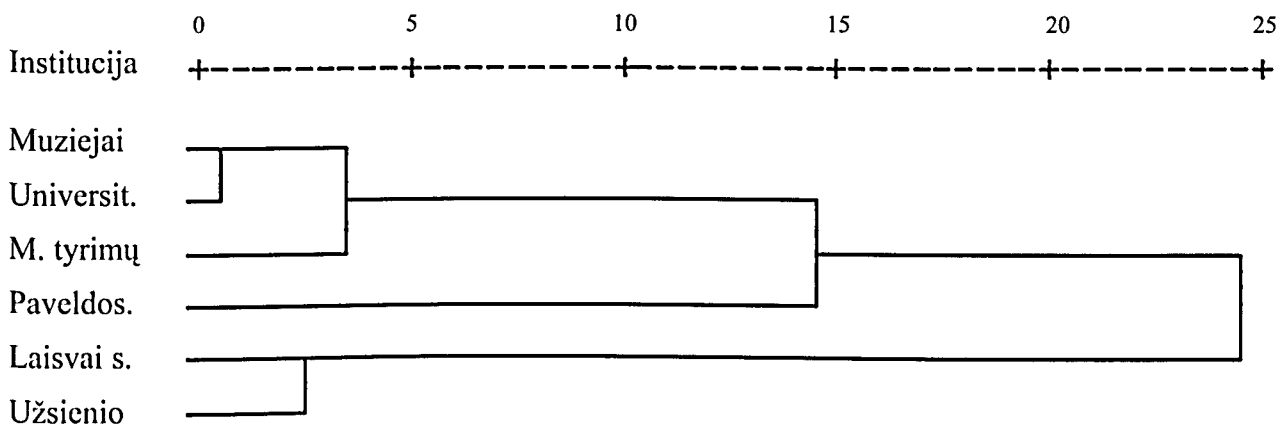
Apibendrintų tendencijų tyrimo bandymui buvo pasirinktos vien Lietuvos archeologų publikacijos. Institucijų grupių aspektu parengta apibendrinta duomenų lentelė (duomenų matrica), kurioje kiekvienai institucijų grupei apibūdinti taikomi šie kintamieji: tyrinėjančių archeologų skaičius institucijų grupėje (AS); institucijų grupėje pagal bibliografinius duomenis iš viso atliktų archeologinių tyrimų 2000–2002 m. skaičius (TS); vertingos informacijos suteikusių atliktų tyrimų 2000–2002 m. (VT); priešistorės laikotarpio archeologinių paminklų tyrimų (PT); laidojimo paminklų archeologinių tyrimų (LT); archeologinių tyrimų Vilniuje skaičius (ViT); visų publikacijų autorių skaičius institucijų grupėje (VA); mokslinių publikacijų autorių skaičius institucijų grupėje (MA); bendras institucijų grupės publikacijų (VP); bendras institucijų grupės mokslinių publikacijų (MP); publikacijų užsienio kalbomis (UP); publikacijų, skirtų priešistorėi (PP); Vilniui skirtų publikacijų (ViP); publikacijų respublikiniuose leidiniuose (RP) ir publikacijų savivaldybėms priklausančiuose leidiniuose skaičius (SP). Apibendrinti

duomenys buvo tiriami klasterinės, koreliacinės ir faktorinės analizės metodais.

Klasterinės analizės tikslas yra nustatyti, kaip į klasterius bus sujungtos archeologinius tyrimus Lietuvoje vykdančių ir straipsnius Lietuvos archeologijos tema publikuojančių institucijų grupės. Analizės rezultatai pateikiami 13 diagramoje, dendrogramoje.

Galima teigti, kad 2001–2005 m. laikotarpiu pagal apibendrintus veiklos kriterijus Lietuvoje panašiausiai dirbo muziejų ir universitetų archeologai. Šios dvi institucijų grupės sudaro pirmojo lygio klasterį. Labiausiai nuo visų skiriasi paveldo išsaugojimo institucijų archeologų veikla. Atskirą antrojo lygio klasterį sudaro laisvai samdomi ir užsienio archeologai. Tokio pasiskirstymo priežasčių galėtume ieškoti jau anksčiau aptartoje institucijų veiklos specifikoje. Muziejai ir universitetai yra daug labiau orientuoti į archeologinių žinių sklaidą visuomenėje (ekspozicijos, paskaitos) negu mokslo tyrimų ar paveldo išsaugojimo institucijos. Paveldo išsaugojimo institucijų veiklos skirtumai išryškėjo ir anksčiau (labai daug vykdoma tyrimų ir palyginti mažai publikuojama), tad klasterinė analizė juos tik patvirtino. Laisvai samdomus ir užsienio archeologus sieja tai, kad jų yra nedaug (po du kiekvienoje grupėje), todėl jų indėlis į Lietuvos archeologijos mokslo plėtrą yra nedidelis, jei lyginsime su kitų institucijų archeologų indėliu.

Koreliacinės analizės tikslas – nustatyti, kokio lygio ryšys egzistuoja tarp institucijų Lietuvos ar-



13 diagrama. Institucijų suskirstymas klasteriais ir atstumas tarp jų.

7 lentelė. Lietuvos archeologijos publikacijų institucinį aspektą apibūdinančių kintamųjų Pirsono koreliacijos koeficientai.

	AS	TS	VT	PT	LT	ViT	VA	MA	VP	MP	UP	PP	ViP	RP	SP
AS	1	0,763	0,901	0,880	0,789	0,425	0,042	-0,220	0,783	0,375	-0,368	0,600	0,599	0,789	0,605
TS	0,763	1	0,959	0,845	0,997	0,907	-0,059	-0,379	0,380	-0,052	-0,475	0,290	0,665	0,447	0,152
VT	0,901	0,959	1	0,933	0,970	0,769	-0,020	-0,329	0,617	0,185	-0,431	0,500	0,742	0,666	0,395
PT	0,880	0,845	0,933	1	0,859	0,626	-0,137	-0,369	0,731	0,284	-0,392	0,668	0,665	0,796	0,396
LT	0,789	0,997	0,970	0,859	1	0,889	-0,097	-0,417	0,411	-0,028	-0,514	0,304	0,697	0,473	0,208
ViT	0,425	0,907	0,769	0,626	0,889	1	-0,099	-0,379	0,064	-0,261	-0,408	0,060	0,604	0,153	-0,124
VA	0,042	-0,059	-0,020	-0,137	-0,097	-0,099	1	0,940	0,249	0,542	0,832	0,330	0,088	0,207	0,263
MA	-0,220	-0,379	-0,329	-0,369	-0,417	-0,379	0,940	1	0,127	0,534	0,956	0,260	-0,145	0,078	0,162
VP	0,783	0,380	0,617	0,731	0,411	0,064	0,249	0,127	1	0,841	0,095	0,945	0,635	0,991	0,837
MP	0,375	-0,052	0,185	0,284	-0,028	-0,261	0,542	0,534	0,841	1	0,537	0,870	0,493	0,795	0,842
UP	-0,368	-0,475	-0,431	-0,392	-0,514	-0,408	0,832	0,956	0,095	0,537	1	0,303	-0,164	0,068	0,078
PP	0,600	0,290	0,500	0,668	0,304	0,060	0,330	0,260	0,945	0,870	0,303	1	0,583	0,960	0,698
ViP	0,599	0,665	0,742	0,665	0,697	0,604	0,088	-0,145	0,635	0,493	-0,164	0,583	1	0,651	0,665
RP	0,789	0,447	0,666	0,796	0,473	0,153	0,207	0,078	0,991	0,795	0,068	0,960	0,651	1	0,766
SP	0,605	0,152	0,395	0,396	0,208	-0,124	0,263	0,162	0,837	0,842	0,078	0,698	0,665	0,766	1
	AS	TS	VT	PT	LT	ViT	VA	MA	VP	MP	UP	PP	ViP	RP	SP

cheologijos aspektą reprezentuojančių kintamųjų. Koreliacijos koeficientai gali būti nuo 1 (tiesioginis 0 rodo ryšio tarp kintamųjų nebuvimą. Kadangi šiek tiek ženklesnio atvirkštinio funkcinio ryšio nenustatyta, žemiau pateikiamoje 7 lentelėje juodintu šriftu yra išryškintas didesnis kaip 0,7 tiesioginis funkcinis ryšys, o pabraukimu išryškinti 0 artimi koeficientai, liudijantys apie ryšio nebuvimą.

Visiškai suprantama, kad archeologinius tyrimus, autorius ir publikacijas apibūdinantys kintamieji koreliuoja tarpusavyje labiau nei su kitos grupės kintamaisiais (visos trys grupės lentelėje išskirtos juodintais rėmeliais). Tarpusavyje tiesiogiai labai glaudžiai susijęs dirbančių archeologų ir vykdomų archeologinių tyrimų skaičius (bendrų, vertingų tyrimų, proistorės, laidojimo paminklų tyrimų). Visų atliekamų tyrimų skaičius net 0,997 koeficientu

tiesiogiai koreliuoja su tirtų laidojimo paminklų skaičiumi. Tai rodytų, kad, nepaisant ryškiai išaugusių kitų objektų tyrimų apimčių, paskutiniojo penkmečio Lietuvos archeologijos tyrimų svarbiausias objektas, kaip ir anksčiau, lieka laidojimo paminklai. Įdomu tai, kad dalis publikacijas apibūdinančių kintamųjų yra nesusiję tarpusavyje ar net turi labai silpną atvirkštinį ryšį. Publikacijų užsienio kalba skaičius visiškai nesusijęs su bendru publikacijų bei publikacijų respublikinėje ir savivaldybėms priklausančioje spaudoje skaičiais, o tarp publikacijų užsienio kalba ir Vilniaus tema gal net egzistuoja silpnas atvirkštinis ryšys. Tai skiria šią kintamųjų grupę nuo tyrimus apibūdinančių kintamųjų, kur grupės viduje silpniausias tiesioginės koreliacijos ryšys siekė 0,425. Šį reiškinį galėtume aiškinti faktu, kad lietuviškuose bibliografijos sąrašuose menkai atsispindi duomenys

apie archeologų publikacijas užsienio leidiniuose.²⁵ Paprastai užsienio leidiniai su publikacijomis nepasiekia Lietuvos bibliotekų ir atsiranda bibliografiniuose sąrašuose tik paties autoriaus teikimu (tokia tvarka yra Vilniaus universitete). Autorius apibūdinantys kintamieji sudaro trečiąją, atskirą kintamųjų grupę, kuri labai menkai koreliuoja su kitomis dviem. Bendras publikacijų autorių skaičius visiškai nekoreliuoja su bendru archeologų skaičiumi ir tyrimus apibūdinančiais kintamaisiais. Mokslinių publikacijų autorių skaičius neturi neigiamą ryšį (-0,220 – -0,417) bendro archeologų skaičiaus bei atliekamų tyrimų atžvilgiu. Bendro publikacijų autorių skaičiaus atveju tokie koreliacijos rezultatai yra visiškai suprantami (didžiąją autorių dalį sudaro ne archeologai), o mokslinių publikacijų autorių atžvilgiu – keistoki. Tai tik dar kartą išryškina tendenciją, kad Lietuvos archeologijoje šaltinių kaupimas (kasinėjimai) gerokai viršija šaltinių tyrimą (kameraliniai tyrimai), o kameraliniai tyrimai be kasinėjimų (jau sukauptų šaltinių tyrimai) yra tik pavieniai atvejai (pavyzdžiui, dr. Gediminas Vaitkevičius, Lietuvos istorijos institutas):

Dar kelios tendencijos išryškėja analizuojant koreliacijas tarp kintamųjų, sudarančių skirtingas grupes. Galime teigti, kad priešistorinio laikotarpio archeologinius tyrimus atliekantys archeologai rašo daugiau negu kitų laikotarpių tyrimus atliekantys archeologai (visų tyrimų ir visų publikacijų koreliacijos koeficientas yra 0,617, o priešistorės tyrimų ir visų publikacijų koreliacijos – 0,731). Ši archeologų grupė daugiau už kitus rašo Lietuvos respublikiniuose leidiniuose (koreliacijos koeficientai: visų – 0,666 ir priešistorės – 0,796).

Faktorinės analizės metodu ne tik nustatomi kintamiesiems įtakos turėję faktoriai, bet ir apskaičiuojami faktorių ir kintamųjų sąveikos koeficientai, t.y. kokią įtaką kiekvienas konkretus faktorius daro konkrečiam kintamajam.

Buvo atlikta faktorinė analizė, kurios rezultatai pateikiami 8 lentelėje. Faktoriaus įtakos reikšmės,

viršijančios 0,6, yra įvardijamos kaip reikšmingos konkrečiam kintamajam, o mažesnės kaip 0,4 – nereikšmingos (Garson, 2004). Tyrimo metu iš viso buvo išskirti 5 faktoriai, iš kurių tik 3 pripažįstami reikšmingais. Šie faktoriai kuria dabartinę Lietuvos archeologijos mokslo situaciją ir jų kaita gali iš esmės pakeisti tą situaciją. Lentelėje juodintu šriftu išskirtos faktorių įtakos reikšmės, didesnės kaip 0,8 (1 faktoriui), 0,6 (2 faktoriui) ir 0,4 (3 faktoriui).

Pirmasis faktorius turi didžiausią įtaką archeologų, archeologinių tyrimų, bendram publikacijų ir publikacijų apie Vilnių bei respublikinėje spaudoje skaičiui, bet visiškai neturi įtakos visų publikacijų ir mokslinių publikacijų autorių bei publikacijų užsienio kalba skaičiui. Šis faktorius galėtų būti įvardijamas kaip archeologinių institucijų finansavimas. Nuo jo priklauso archeologų institucijose (etatų skaičius), tyrimų (ypač suteikiančių vertingos informacijos), tiek bendras publikacijų ir publikacijų respublikiniuose leidiniuose skaičius, nes esant tinkamam finansavimui pasirodo daugiau specializuotų leidinių. Tačiau finansavimas visiškai neturi įtakos autorių (bendram ir mokslinių publikacijų) ir publikacijų užsienio kalba skaičiui. Nors daugumoje institucijų (ypač universitetuose) stengiamasi susieti publikacijų skaičių su padalinių finansavimu. Atrodo, ši sistema taikoma ne visose institucijose, todėl šios sąsajos nepakankamos, kad finansavimas žymiai lemtų publikacijų skaičių ir kokybę.

Antrasis faktorius didžiausią įtaką daro publikacijų autorių (visų ir mokslinių) ir mokslinių publikacijų bei publikacijų užsienio kalba skaičiui, bet visiškai neturi įtakos kintamiesiems, kurie yra stipriai veikiami pirmojo faktoriaus. Šis faktorius galėtų būti įvardijamas kaip asmeninė archeologo pozicija ir noras spausdinti savo tyrimų medžiagą. Nuo to labiausiai priklauso, ar archeologas tyrėjas taps publikacijos autoriumi ir kokio pobūdžio bus jo publikacijos (mokslinės ar informacinės, lietuvių ar užsienio kalba). Beje, apsisprendimo faktorius yra labai svarbus mokslinėms ir publikacijoms užsienio

²⁵ Už šią pastabą dėkoju dr. Linui Kvizikevičiui, kuris kaip pavyzdį pateikė bibliografiniuose sąrašuose nesančius duomenis apie savo užsienio publikacijas.

8 lentelė. Svarbiausi faktoriai, Lietuvos archeologijos situacijai turėję įtakos 2001–2005 m.

	Faktorius		
	1	2	3
AS	0,916	-0,059	-0,081
TS	0,810	-0,468	0,348
VT	0,937	-0,288	0,171
PT	0,940	-0,202	-0,041
LT	0,834	-0,470	0,282
ViT	0,572	-0,584	0,527
VA	0,068	0,738	0,636
MA	-0,191	0,849	0,479
VP	0,841	0,470	-0,245
MP	0,498	0,843	-0,155
UP	-0,256	0,857	0,403
PP	0,748	0,567	-0,128
ViP	0,831	0,023	0,080
RP	0,872	0,404	-0,205
SP	0,644	0,526	-0,349

kalba atsirasti. Apsisprendimo faktorius visiškai neturi įtakos bendram archeologų skaičiui, taip pat ir lauko tyrimams, nes tradiciškai archeologiniai kasinėjimai ir ataskaitos rašymas yra privaloma archeologo darbo dalis.

Trečiasis faktorius yra silpniausias, jis turi įtakos tik bendram autorių, mokslinių publikacijų autorių, Vilniaus archeologinių tyrimų ir iš dalies – publikacijų užsienio kalba kintamiesiems. Įtaka Vilniuje vykdytiems tyrimams ir bendram archeologinių tyrimų skaičiui jis artimas pirmajam faktoriui, tačiau pagal įtaką kitiems kintamiesiems yra visiškai priešingas pirmajam. Pagal įtaką autoriams, publikacijų Vilniaus tema, bendram archeologų ir užsienio publikacijų skaičių apibūdinantiems kintamiesiems trečiasis faktorius artimas antrajam, tačiau

pagal įtaką kitiems kintamiesiems ženkliai skiriasi. Jis gali būti įvardijamas kaip Lietuvos archeologinės veiklos koncentracijos Vilniuje požymis. Vilniuje dirba dauguma publikacijų ir mokslinių publikacijų autorių, vilniečiai daugiausia rašo užsienio kalbomis, čia atliekama dauguma archeologinių tyrimų, tačiau Vilnius nėra vyraujanti mokslinių publikacijų tema.

IŠVADOS

1. Šiuolaikinę mokslo ir mokslinę komunikaciją galime apibrėžti kaip vidinę *mokslinę* komunikaciją tarp specialistų (angl. scholarly communication) bei išorinę *mokslo* komunikaciją tarp specialistų ir visuomenės (angl. science communication).

2. Savirefleksija yra vienas geriausių būdų pažvelgti į naujausių laikų (dabarties) ir praeities archeologijos mokslo raidą. Metodika gali būti taikoma ne tik šių laikų archeologijai pažinti. Galime kalbėti apie metodikos kaip stebėsenos rodiklių rinkinio taikymą archeologijos longitudinaliam bei retrospektyviam įvertinimui.

3. Archeologijos mokslo savirefleksijos šaltiniai gali būti bet koki archeologijos mokslo ir mokslinės komunikacijos aspektą atspindinti medžiaga. Tai mokslinių tekstų skaitymai ir publikacijos, mokslo muziejų ir panašių institucijų veikla (parodos, ekspozicijos), mokslo pristatymai per masines informavimo priemones (spauda, televizija, internetas), mokomoji veikla universitetuose ar kitose mokymo institucijose.

4. Manome, kad tą pačią metodiką taikant ir kitiems archeologijos mokslo bei mokslinės komunikacijos aspektus atspindintiems šaltiniams (pavyzdžiui, paskaitoms, konferencijų pranešimams) analizuoti, galima gauti sėkmingų savirefleksijos rezultatų, ir tik sujungę visų archeologijos šaltinių tyrimų rezultatus galėtume susidaryti apibendrintą Lietuvos archeologijos situacijos vaizdą.

5. Kiek pakoreguota, metodika galėtų būti tinkama ir kitų humanitarinių mokslų savirefleksinei analizei.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Archaeologia..**, 2001–2005 – Archaeologia Litwana. Vilnius, Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas, 2001–2005. T. 2–6. ISSN 1392-6748.
- Archeologiniai..**, 2002 – Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2001 metais. Diemedis, Vilnius, 2002. ISBN 9986-23-104-3.
- Archeologiniai..**, 2005 – Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2002 metais. Diemedis, Vilnius, 2005. ISBN 9986-23-120-5.
- Archeologiniai..**, 2005 – Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2003 metais. Diemedis, Vilnius, 2005. ISBN 9986-23-125-6.
- Arts..**, 2005 – Arts & Humanities Citation Index [interaktyvus]. Philadelphia, USA: The Thomson Corporation, 2005 [žiūrėta 2005 m. spalio 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isinet.com/isi/products/citation/ahci>>.
- Garson D. G.**, 2004 – Factor Analysis: SPSS Output [interaktyvus]. New York, USA: NC State University, 2004 [žiūrėta 2005 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www2.chass.ncsu.edu/garson/pa765/factsps.htm>>.
- Grigalavičienė E.**, 1995 – Žalvario ir ankstyvasis geležies amžius Lietuvoje. Mokslo ir enciklopedijų leidykla. Vilnius, 1995, 279 [1] p. ISBN 5-420-01317-7.
- Istorija**, 2001–2005 – Istorija. Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai. VPU leidykla, Vilnius, 2001–2005. ISSN 1392-0456. Turinio prieiga per internetą: <<http://www.istorija.lt/>>
- Kultūros paminklai**, 2001–2005 – Kultūros paminklai. Savastis, Vilnius, 2001–2005. T. 8–12. ISBN 9986-420-67-9, ISSN 1392-155X.
- Leidimai..**, 1998–1999 – Leidimai archeologiniams tyrimams ir žvalgymams [interaktyvūs]. Kultūros vertybių apsaugos departamentas, Vilnius, 1998–1999 [žiūrėta 2004 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.heritage.lt/archeologija_leid.htm>.
- Lewenstein B.**, 2000 – An American historical perspective on public communication of science [interaktyvus]. Iš Science communication, education, and the history of science a two day conference at the Royal Society 12–13 July 2000 abstract. Stanford, United Kingdom: The British Society for the History of Science, 2000 [žiūrėta 2005 m. liepos 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bshs.org.uk/conf/2000sciencecomm/abstract/1-2.htm>>.
- Liaudies kultūra**, 2001–2005 – Liaudies kultūra. Žurnalas. Lietuvos liaudies kultūros centras, Vilnius, 2001–2005. Turinio prieiga per internetą: <<http://www.lfcc.lt/index.php?188633109>>.
- Lietuvių katalikų..**, 2001–2005 – Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis. Lietuvos katalikų mokslo akademija, Vilnius, 2001–2005. Turinio prieiga per internetą: <<http://lkma.w3.lt/>>
- Lietuvos archeologijos..**, 2004–2006 – Lietuvos archeologijos draugijos interneto tinklapis [interaktyvus]. Lietuvos archeologijos draugija, Lietuvos etnokosmologijos muziejus, Molėtai, 2004–2006. [žiūrėta 2004 m. lapkričio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lad.if.vu.lt>>.
- Lietuvos integrali..**, 1997–2006 – Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema (LIBIS) [interaktyvus]. Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos LIBIS centras, Vilnius, 1997–2006 [žiūrėta 2004 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lnb.lt/about/structure/libisc.html>>.
- Lietuvos istorijos..**, 2003–2005 – Lietuvos istorijos instituto tinklapis [interaktyvus]. Lietuvos istorijos institutas, Vilnius, 2003–2005 [žiūrėta 2005 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.istorija.lt>>.
- Lietuvos mokslo..**, 2000 – Lietuvos mokslo leidinių, kuriuose publikuoti mokslo straipsniai pripažįstami suteikiant mokslo laipsnį, sąrašas. Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. 395 (2000 11 03) [interaktyvus]. Vilnius, 2000 [žiūrėta 2005 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=130786&Condition2=2000>>.
- Lietuvos periodinės..**, 1994–2005 – Lietuvos periodinės spaudos bibliografinė straipsnių bazė 1994–

2005 m. [interaktyvus]. Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, Vilnius, 1994–2005 [žiūrėta 2005 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrs.lt:10000/pls/bkc/bkc_web.search_result>.

Lituanistica, 2001–2005 – Lituanistica [interaktyvus] Lietuvos mokslų akademijos leidykla, Vilnius, 2001–2005. ISSN 0235-716X [žiūrėta 2006 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.maleidykla.katalogas.lt/groups.asp?by_group=1&group=005>.

Michelbertas M., 1986 – Senasis geležies amžius Lietuvoje: I–IV a. Mokslas, Vilnius, 1986, 270 [1] p.

Reikalavimų.., 2002 – Reikalavimų mokslinėms monografijoms nuostatos. Patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 1704 (2002 m. gegužės 30 d. įsakymo Nr. 992 redakcija) [interaktyvi] [žiūrėta 2006 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mokslas.lt/content/misc/priedai/monog.doc>>.

Sciences.., 2005–2006 – Sciences Citation Index [interaktyvus]. Philadelphia, USA: The Thom-

son Corporation, 2005–2006 [žiūrėta 2005 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isinet.com/isi/products/citation/sci>>.

Social.., 2005–2006 – Social sciences Citation Index [interaktyvus]. Philadelphia, USA: The Thomson Corporation, 2005–2006 [žiūrėta 2005 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isinet.com/isi/products/citation/ssci>>

Tautavičius A., 2000 – Lietuvos archeologijos bibliografija, 1782–1998. Pilių tyrimų centras „Lietuvos pilys“, Vilnius, 2000, 766 [2] p. ISBN 9986-9071-1-X.

Tautavičius A., 1997 – Vidurinis geležies amžius Lietuvoje (V–IX a.). Pilių tyrimų centras „Lietuvos pilys“, Vilnius, 1997. 368 p. ISBN 9986-9071-0-3.

Vilniaus universiteto.., 2001–2005 – Vilniaus universiteto darbuotojų publikacijų duomenų bazė [interaktyvi]. Vilniaus universiteto biblioteka, Vilnius, 2001–2005 [žiūrėta 2005 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/destyt.html>>

LITHUANIAN ARCHAEOLOGY IN THE YEARS FROM 2001 TO 2005: SITUATIONAL ANALYSIS

Rimvydas Laužikas

Summary

One of the most interesting viewpoints to science is reached through self-reflexion investigations of the science and the scientific communication. The sources of self-reflexion of archaeology may be any material of the science of archaeology and the scientific communication, i.e. readings of scientific texts at conferences, publications of scientific texts; activities of museums and similar institutions (exhibitions, expositions); presentations of science achievements through mass media of communication; edu-

cational activities at universities and other educational institutions.

The article deals with the methods of self-reflexion in the Lithuanian archaeology, which cover some most important indices, such as general description of publications, descriptions of authors, institutions, themes, access, editions and searches for common trends and factors.

For demonstration of these methods, two communication aspects of the science of archaeology are

selected, namely, publications of scientific texts and presentation of science achievements in one of mass medium of communication, i.e. in the periodical press. To highlight the most important aspects of the situation in the Lithuanian archaeology and regularities of development, in some places the additional data are also resorted to, mostly related to archaeological investigations going on in Lithuania. The most important sources of investigation (material of communication) comprise of printed texts and one edition in digital shape: the fundamental CD on review of the Lithuanian archaeology „Lithuania before Mindaugas“. These sources were preferred due to the fact that printed texts make the most abundant and most important part of communication sources of the Lithuanian archaeology. The official documents and reports on activities of various institutions, as well as the data published in internet are used as additional sources.

The presented self-reflexion methods of the science and the scientific communication may be successfully applied for knowledge of the science of Lithuanian archaeology and the scientific communication, as of the most important aspects describing the development of science.

Thus, the presented methods enable us to analyze the situation of the science of archaeology in Lithuania as well. The methods may be applied not only for knowledge of modern archaeology. We may also speak about application of methods, as a set of monitoring indices, to longitudinal evaluation of the archaeology. Basing on this evaluation, the reports on national, regional or institutional activities, as well as other documents may be prepared, the statistical data may be collected. Being guided by them, we shall learn how and to what extent the communication of the science of Lithuanian archaeology is changing. On the ground of the indices of monitoring, it would be easier and simpler to analyze the situation of the system of archaeology science, to envisage where the problems are lying and basing on what criteria they may be removed. The indices are also of importance for comparison of the situation of archaeology in Lithuania with that of other countries. The methods may be applied as well retrospectively for knowledge of the archaeology of past

periods (between-war, soviet) and for analysis of the situation of this science. Self-reflexion is one of the best methods in order to have a look at the development of science of modern (present's) archaeology and that of the past. This method may help to reveal ideological, philosophical, tangible contexts etc. of the archaeological work and their impact on results of the archaeologist's work in one or other period of time. We suppose that application of this methods for analysis of other sources of the science of archaeology and the scientific communication (e.g. for internet articles, lectures, conference reports) may result in successful self-reflexion. Only joined results of investigation of all sources may provide us with a generalized view about the situation of the Lithuanian archaeology. After tiny corrections the methods would be appropriate for the self-reflexion analysis of other humanitarian sciences as well.

LIST OF TABLES

Table 1. Lithuanian archaeologists excavating most objects.

Table 2. Relative quantitative performance of MK activities by group of institutions.

Table 3. Correlation coefficients of publications, number of archaeological investigations and number of archaeological monuments.

Table 4. Availability of the most important editions, where articles on the Lithuanian archaeology are published, in the Lithuanian libraries (the different numbers mean not uniform availability of particular volumes of the edition in the libraries).

Table 5. Runs of some books on the Lithuanian archaeology and their availability in the Lithuanian libraries by LIBIS data.

Table 6. Correlation coefficients of years of edition, run, price and access of books on the Lithuanian archaeology in the Lithuanian libraries.

Table 7. Pearson correlation coefficients of variables defining the institutional aspect of publications on the Lithuanian archaeology.

Table 8. The most important factors influencing the situation of the Lithuanian archaeology in the years from 2001 to 2005.

LIST OF ILLUSTRATIONS (DIAGRAMS)

Diagram 1. Distribution of publications by scientific content.

Diagram 2. Distribution of publications by year of publishing.

Diagram 3. Distribution of authors of publications by specialty.

Diagram 4. 10 authors who presented most publications in the years from 2001 to 2005.

Diagram 5. 10 authors who presented most publications on the Lithuanian archaeology (scientific and non-scientific publications) in the years from 1982 to 1998 (Tautavičius, 1998).

Diagram 6. Distribution of publications by dependence of authors-archaeologists to groups of institutions.

Diagram 7. Localities to which in the years from 2001 to 2005 more than 10 publications were dedicated.

Diagram 8. Distribution of publications by period under consideration.

Diagram 9. Themes involved in most publications in the years from 2001 to 2005.

Diagram 10. Editions where in the years from 2001 to 2005 more than 50 articles on the subject of archaeology were published.

Diagram 11. Municipalities where in the years from 2001 to 2005 twenty and more articles on the subject of archaeology were published.

Diagram 13. Distribution of institutions by cluster and distance between them.

dr. Rimvydas Laužikas
Vilniaus universitetas Komunikacijos fakultetas,
Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas,
Saulėtekio al. 9, Vilnius
Tel. 8-383-45424, 8-610-97107, faks. 8-383-45424
el. paštas: astro@moletai.omnitel.net